

Poliisiopiskelijoiden kokemuksia työharjoittelun vaikutuksesta asenteisiinsa

Eeri Oikarinen

5/2017

Tiivistelmä

Tekijä		Tutkinto/kurssi ja opinnäytetyö/nimike
Eeri Oikarinen		Poliisi (AMK)
Julkaisun nimi		Julkisuusaste
Poliisiopiskelijoiden työharjoittelun asenteisiinsa	kokemuksia vaikutuksesta	Julkinen
Ohjaajat ja opintoaine/opetustiimi		Opinnäytetyön muoto
Pauliina Potila/oikeustieteet		Kvalitatiivinen tutkimus
<p>Tiivistelmä</p> <p>Opinnäytetyön tavoitteena on kartoittaa, koota ja vertailla työharjoittelun tai ainakin osan siitä käyneiden poliisiopiskelijoiden kokemuksia työharjoittelun vaikutuksesta heidän omiin asenteisiinsa ja toissijaisesti, mikäli haastateltava ei ole muutoksia kokenut tai tiedostanut, kartoittaa näkemyksiä potentiaalisista vaikuttimista asenteisiin työyhteisössä tai työkokemuksissa.</p> <p>Opinnäytetyön teoriapohjaksi on koottu kirjallisuuskatsaus asenteista, niiden omaksumisesta, suomalaisen poliisin asenteista ja asenteellisyydestä, työharjoittelusta osana poliisiopiskelua sekä asenteisiin liittyvästä koulutuksesta poliisiammattikorkeakoulussa. Menetelmäosiossa on käyty läpi kirjallisuutta kvalitatiivisesta tutkimuksesta, fenomenografisesta tutkimusotteesta, teemahaastattelusta ja haastattelututkimuksesta yleensä sekä kuvailtu haastattelujen toteutusta.</p> <p>Opinnäytetyö on toteutettu laadullisena tutkimuksena, jonka aineisto on kerätty neljällä puolistrukturoidulla haastattelulla. Haastateltavat ovat itse saaneet vaikuttaa merkittävästi haastatteluissa käsiteltäviin teemoihin. Haastatteluista esille nousevat, niitä yhdistävät teemat on jaettu seuraaviin kategorioihin: "esimerkin voima", "poliisin imago", "suhtautuminen asiakkaisiin", "nuoret ja ennalta estävä toiminta", "silmät auki" sekä "pitkä puhe on parempi kuin lyhyt paini". Yhteenvedon haastateltavien kokemuksista nousevat esille primäärisesti havainnot henkilökohtaisen motivaation merkityksestä työn laadulle ja sen vaikutuksesta muidenkin työpanokseen ja työssä viihtymiseen, sekä sekundaarisesti pyrkimys asiakkaiden tasapuoliseen ja inhimilliseen kohteluun.</p>		
Sivumäärä	Tarkastuskuukausi ja vuosi	Opinnäytetyökoodi (OPS)
30	5/2017	AMK2014ONT
Avainsanat		
työharjoittelu, asenteet, ennakoluulot, poliisi, haastattelututkimus		

Sisällys

1 JOHDANTO	2
2 TUTKIMUKSEN TARKOITUS	3
3 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS	3
3.1 Laadullinen tutkimus	3
3.2 Fenomenografinen tutkimus	4
3.3 Teemahaastattelu tutkimusmenetelmänä	5
3.4 Haastattelujen toteutus	7
4 KIRJALLISUUSKATSAUS	8
4.1 Asenteet ja asenteellisuus	8
4.2 Työharjoittelu osana poliisiopintoja	11
5 HAASTATTELUJEN TULOKSET	13
5.1 Referaatit haastatteluista	13
5.2 Haastatteluissa käsitellyjä teemoja	16
5.2.1 Esimerkin voima	16
5.2.2 Poliisin imago	18
5.2.3 Suhtautuminen asiakkaisiin	19
5.2.4 Nuoret ja ennalta estävä toiminta	20
5.2.5 Silmät auki	22
5.2.6 Pitkä puhe on parempi kuin lyhyt paini	23
6 POHDINTA	26
LÄHTEET	29
LIITTEET	31

1 JOHDANTO

Opinnäytetyöni aiheeseen sain kipinän huomattuani nyt jo tämän lyhyen aikaa poliisitöitä tehtyäni suhtautuvani yksityiselämässäni joihinkin ihmisryhmiin tietyllä varauksella, mitä en muista aiemmin elämässäni tehneeni. En ainakaan tässä mittakaavassa. Yhtenä esimerkkinä mainittakoon entisen itäblokin maiden kilvissä olevat autot – sellaisia tien päällä nähdessäni lähes automaattisesti ajattelen kuljettajan olevan keikkatöissä, nimittäin asuntomurtohommissa. Samoin olen huomannut kulkevani kaupungilla ja kaupoiissa tavallaan enemmän silmät auki – arvioiden vastaantulevien ihmisten habituksesta heidän sosioekonomista taustaansa. Kiinnitän huomiota päihteiden käyttäjien tai rikollisten näköisiin ihmisiin – toki tietämättä heidän todellisista taustoistaan mitään. Tällainen tietyllä tapaa epäilevä tai ennakkoluuloinen suhtautuminen ihmisiin ja ennen kaikkea vähemmistöihin on poliiseille toki tyypillistä (Korander 2004, 11-12). Uskon, että en ole ainoa, joka on työharjoittelun myötä omaksunut vastaavia tai muunlaisia asenteita ja toimintamalleja – mutta tutkimisen arvoisena pidän sitä, että ovatko opiskelijat *tiedostaneet* mahdollisia muutoksia.

Korostan, että tämä itsetutkiskelu oli kuitenkin vain lähtökohtani. Tutkimusta ja haastatteluja suunnitellessani päädyin siihen, että en anna tämän oman kokemukseni suotta rajata tutkimusta. Onhan selvää, että uudenlainen työkokemus voi vaikuttaa asenteisiin monissa muissakin asioissa, joita en edes itse välttämättä tulisi ajatelleeksi. Annoin haastattelussa lähtökohtaisesti haastateltaville suuren vapauden puhua nimenomaan omasta kokemuksestaan – ja sainkin iloisesti yllättyä siitä, miten materiaalista nousi esille teemoja, joita en ollut itse huomannut pohtia, samoin kuin siitä, miten ainakin tutkimukseen valikoituneiden haastateltavien kertomukset ja kokemukset haastoivat sitä paikoin synkkää kuvaa poliisikulttuurista, mitä löytämäni aikaisemmat tutkimukset maalasivat. (Korander, 2004, Egharevba & White, 2005) Mainittuja haastattelumateriaalista löytämiäni teemoja pystyin taas heijastelemaan omiin kokemuksiini. Siten tavoittelemani keskustelumainen lähestymistapa tutkimukseen toteutui tavallaan kahdella tasolla. Ensin itse haastattelutilanteissa, toisen kerran eräänlaisella metatasolla haastatteluja analysoidessani ja pohtiessani.

Teoriapohjaksi tutkimukselle selvitin, mitä on kirjoitettu asenteista, niiden omaksumisesta, työharjoittelusta oppimismuotona ja osana poliisiksi opiskelua ja toisaalta poliisiksi sosiaalistumista sekä siitä, miten asenteista ja eri ihmisryhmien kohtaamisesta opetetaan Poliisi (AMK)-tutkintoon kuuluvissa opintojaksoissa. Materiaalin työhöni hankin haastatteleamalla työharjoittelua käyviä tai sen läpikäyneitä poliisiopiskelijoita kokemuksistaan asenteidensa mahdollisesta muokkautumisesta työharjoittelun aikana. Koska ensisijaisesti tutkin ihmisten tapoja *kokea* jokin maailman ilmiö, tässä tapauksessa työharjoittelun vaikutus opiskelijoiden asenteisiin, on kyseessä laadullinen, fenomenografinen tutkimus (Marton 1988, 144).

2 TUTKIMUKSEN TARKOITUS

Tutkin opinnäytetyössäni Poliisi (AMK)-opiskelijoiden kokemuksia poliisiksi sosiaalistumisesta asenteiden suhteen tutkintoonsa kuuluvan noin kymmenen kuukauden työharjoittelun aikana. Siispä määrittelen tutkimustehtävän seuraavasti: pyrin selvittämään, kokevatko poliisiopiskelijat työharjoittelun aikaisten kokemusten tai sosiaalisen työympäristön vaikuttaneen heidän esimerkiksi työntekoa, työyhteisö, organisaatiota tai asiakaskuntaa koskeviin asenteisiinsa, ja jos, niin mistä tämä käy ilmi ja minkä he kokevat olevan muutoksen taustalla.

3 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

3.1 Laadullinen tutkimus

Tutkimuksen tekemistä Hirsjärven, Remeksen ja Saravaaran (1997, 138-139) *tutkimuksen tarkoituksesta* antaman rautalankamallin mukaan käsitteellistään pyrin:

- a) *kartoittamaan*: etsimään uusia näkökulmia ja kehittämään hypoteesia tutkimuksen aikana
- b) *kuvailemaan*: dokumentoimaan ilmiöstä keskeisiä, kiinnostavia piirteitä ja selvittämään, mitkä ovat ilmiöön liittyvät näkyvimmit uskomukset ja käyttäytymismuodot.

Tutkimuksessani en niinkään hae laajaa yleistettävyyttä vaan kartoitan ja kuvailen kohderyhmän kokemuksia tutkittavasta asiasta. Tavallaan pyrin siis *löytämään ja paljastamaan tosiasioita*, jolloin kvalitatiivinen eli laadullinen tutkimus on luonteva lähestymistapa tutkimuksen tekemiseen (Hirsjärvi ym. 1997, 161). Jari Eskola ja Juha Suoranta (1998) ehdottavat laadullisen tutkimuksen tunnusmerkeiksi *aineistonkeruumenetelmää, tutkittavien näkökulmaa, harkinnanvaraista tai teoreettista otantaa, aineiston laadullis-induktiivista analyysia, hypoteesittomuutta, tutkimuksen tyylilajia ja tulosten esitystapaa, tutkijan asemaa sekä narratiivisuutta* (Eskola & Suoranta 1998, 15). Miten tutkimukseni sitten täyttää nämä tunnusmerkit?

Laadullinen aineisto koostuu pelkistetyimmillään *tekstistä*, joka on voinut syntyä tutkijasta riippuen tai riippumatta. Itse kerään aineistoni haastattelulla, jolloin toki tutkimukseni putoaa ensimmäiseen kategoriaan. Kvalitatiivisen tutkimuksen tutkimussuunnitelma on myös avoin ja voi elää tutkimuksen mukana – kuten käytännössä käy tässäkin tapauksessa. Mielekkäintä lienee tarkentaa tutkimusongelman rajaus lopulta sen mukaan, mistä aiheesta aineistossa on eniten hyödynnettävää materiaalia. Kvalitatiivisessa tutkimuksessa voidaan pyrkiä tavoittamaan *tutkittavien oma näkökulma* ja säilyttämään tutkittavan ilmiön sellaisena kuin se on. Itse toki heijastelen tutkittavien kokemuksia väistämättä omiini, mutta pyrin säilyttämään heidän oman näkökulmansa, vaikka se poikkeaisikin omastani – onhan kyse myös tutkimuksen luotettavuudesta. Pyrin siis luomaan objektiivisuutta tunnistamalla oman subjektiivisuuteni. (Eskola & Suoranta 1998, 18)

Harkinnanvaraisella otannalla, tai jos halutaan korostaa eroa kvantitatiiviseen tutkimukseen, harkinnanvaraisella näytteellä, viitataan siihen, miten tutkittava ryhmä valikoidaan tiedostetusti ja kohdistetusti tilastollisesti yleistettävän satunnaisotannan sijaan. Keskitytään pieneen määrään tapauksia, joita analysoidaan perusteellisesti. (Eskola & Suoranta 1998, 18). Näin teen itsekkin – valikoin haastateltaviksi sellaisia opiskelutovereitani, joilla uskon olevan kykyä jäsentää ajatuksiaan tutkimuksessa hyödynnettäväksi tekstiksi ja jotain sanottavaa aiheesta, suuntaan tai toiseen.

Eskolan ja Suorannan (1998, 19) mukaan laadullisessa tutkimuksessa voidaan lähteä liikkeelle puhtaalta pöydältä, ilman ennakoitavuuksia, jolloin teoria rakennetaan ikään kuin alhaalta ylös, empiirisestä aineistosta lähtien. Tähän pyrin lopulta myös itse, ja osin sen saavutinkin, kun huomasin materiaalista nousevan esille teemoja, joita en ollut itse huomannut ajatella tutkimusta suunnitellessani. Samaa aihetta sivuaa *hypoteesittomuus*, jolla Eskola ja Suoranta (1998, 19) tarkoittavat sitä, että tutkijalla ei ole järkähtämättömiä ennako-olettamuksia tutkimuksen kohteesta tai tuloksista.

Narratiivisuus viittaa tarinamuotoisuuteen, kertomuksellisuuteen. Eskola ja Suoranta (1998, 22) kertovat, miten Brunerin (1986, 15-43) mukaan narratiivisuutta pidetään yhtenä ihmisille tyypillisenä tapana tehdä selkoa todellisuudesta ja miten tarinamuoto on loogisen ajattelun ohella toinen tapa kokemuksen jäsentämiseen. Arkielämän puhe koostuu tarinoista, joilla on alku, keskikohta ja loppu. Myös haastattelua tehdessä on kyse kertomusten keräämisestä – haastattelupuhe on muodoltaan kertomuksellista. (Eskola & Suoranta 1998, 23) Koska tutkimuksessani käsittelen nimenomaan kokemusta muutoksesta, koen järkeväksi kannustaa haastateltavia tarinamuotoiseen kerrontaan, sekä mahdollisen muutoksen, että ennen kaikkea esimerkkitapausten suhteen.

3.2 Fenomenografinen tutkimus

Kantasana *phenomen-* merkitsee ilmiötä, *grafia* taas kuvaamista. Fenomenografia siis sanana viittaa ilmiön kuvaamiseen, ilmiöstä kirjoittamiseen (Metsämuuronen 2003, 174). Ahosen (1994, 114) mukaan fenomenografiassa tutkitaan sitä, miten maailma ilmenee ja rakentuu *ihmisten tietoisuudessa*. Kalliomäen (2012, 2) mukaan fenomenografiassa tavoitteena on käsitysten kuvailun, analysoinnin ja ymmärtämisen lisäksi käsitellä samalla tavalla myös käsitysten keskinäisiä suhteita. Fenomenografisessa lähestymistavassa näitä käsityksiä kategorisoidaan ja kategorioista rakennetaan hierarkkinen järjestelmä, jossa kategoriat liittyvät toisiinsa (eml, 2). Kategorisointi pohjautuu aineistoon eikä teoriaan (eml, 8). Kalliomäen (2012, 3) mukaan menetelmää on käytetty Suomessa nimenomaan oppimisen tutkimiseen.

Haapaniemi (2013, 30) kokoaa muiden kirjoittajien näkemyksiä: Uljensin (1989, 13) mukaan ”fenomenografiassa tehdään ero sen välillä, miten jokin asia on, ja miten se käsitetään”. Naiivissa realismissa katsotaan, että tutkija voi kuvata todellisuutta sellaisena, kuin se ilmenee hänelle, tai Kalliomäen (2012, 7) sanojen mukaan ”kieli heijastaa todellisuutta suoraan, joten sitä voidaan tutkia sellaisenaan” – tätä kutsutaan ensimmäisen asteen näkökulmaksi (Niikko 2003, 24). Fenomenografia keskittyy toisen asteen näkökulmaan – tutkija on kiinnostunut nimenomaan *toisten* ihmisten näkökulmasta, tavasta

kokea ilmiöitä, todellisuuden sosiaalisesta rakentumisesta eli konstruoinnista (Niikko 2003, 24-25, Kalliomäki 2012, 7).

Konstruktivismilla ja konstruktionismilla tarkoitetaan kasvatustieteessä, psykologiassa ja sosiologiassa käsitystä, jossa tiedettä, oppimista, ihmisen sosiaalista ja muutakin toimintaa tarkastellaan *konstruktion* metaforan kautta. Konstruktiolla viitataan sekä mentaalisten rakenteiden, kuten tietojen, taitojen, oppimisen ja kokemusten jatkuvaan muovautumisprosessiin, että prosessin lopputulokseen. (Harmaala 2013, 25-26) Suomessa konstruktivismi pääsääntöisesti nähdään oppijan aktiivista luonnetta oppimisprosessissa korostavana oppimiskäsityksenä – esimerkiksi Tynjälän (1999, 44 ja 61-62) mukaan sosiaalisessa konstruktivismissa annetaan ymmärtää, että tieto muodostuu, kun yksilö osallistuu sosiaaliseen vuorovaikutukseen. Yksilö siis konstruoi aktiivisesti maailmaansa osallistumalla sosiaaliseen toimintaan (Harmaala 2013, 33-34).

Tutkijan on myös *sulkeistettava* [käännetty fenomenologian peruskäsitteestä *epoché*, mm. Husserlin lanseeraama. Tarkoittaa käytännössä arvostelusta pidättäytymistä] omat käsityksensä (Niikko 2003, 24-25) ja tämä vaatii Haapaniemen (2013, 30) mukaan tutkijan omien lähtökohtien ja kokemusten refleктоimista. Mielestäni näiden näkökulmien puolesta fenomenografinen ote on lähellä omia lähtökohtiani – olen kiinnostunut toisten ihmisten näkökulmasta tutkittavaan kysymykseen, mutta samalla tiedostan, että omat näkemykseni voivat taas tiedostamattomina vaikuttaa tutkimusaineiston tulkintaan luotettavuutta heikentäen. Myös Kalliomäki (2012, 8) kannustaa tietoisuuteen omista käsityksistä ja ennako-odotuksista, samoin kuin olemaan avoin tutkittavien käsityksille.

Vaikka ensisijaisesti en pyrikään tutkimuksen yleistettävyyteen, on se ilmeisesti fenomenografiassa tyypillinen pyrkimys. Haapaniemen (2013, 32) mukaan Huusko ja Paloniemi (2006, 165) ovat todenneet, että fenomenografiassa ajatellaan olevan mahdollista muodostaa oletamus yleisestä käsitysten joukosta tietyssä yhteisössä. Itse näkisin, että yleistyksen muodostamiseksi turvallisempaa olisi esimerkiksi käyttää laadullista, fenomenografista tutkimusta kartoittamaan ihmisten tapoja jäsentää kokemuksiaan tutkittavasta asiasta, ja jatkotutkimuksena sitten tehdä kvantitatiivinen tutkimus esimerkiksi survey-kyselynä, käyttäen mittareiden laatimisen apuna mainitun aikaisemman kvalitatiivisen tutkimuksen tuloksia. Tällä tavalla toisiaan täydentäviksi kvalitatiivisen ja kvantitatiivisen tutkimuksen näkevät myös mm. Hirsjärvi, Remes ja Sajavaara (1997, 136) mainitessaan, miten kvalitatiivista tutkimusta voidaan käyttää kvantitatiivisen tutkimuksen esikokeena. Samoin Hirsjärvi ja Hurme (2008, 28) kertovat, miten Bullockin, Littlen ja Millhamin (1992) mukaan kvalitatiivista vaihetta voitaisiin käyttää hypoteesien luomiseen kvantitatiivista vaihetta varten.

3.3 Teemahaastattelu tutkimusmenetelmänä

Poliisiammattikorkeakoulun opinnäytetyöohjeessa Haikansalo ja Korander (2016, 14) kertovat, miten haastattelu, yleisimmältä muodoltaan teemahaastattelu, rinnastuu aineistonhankinnan menetelmänä kvalitatiiviseen tutkimukseen. Hirsjärven ja Hurmeen (2008, 34) mukaan haastattelu on käytetyimpiä tiedonkeruumuotoja, samoin kuin ilmeisesti luotetuimpia, sillä heidän mukaansa haastattelun ongelmallisuutta (ilmeisesti

lähinnä aikaisempaa vähäisemmästä strukturoinnista johtuvaa) ei käsitellä tutkimusraportoinnissa tarpeeksi. Pyrin tästä viisastuneena käsittelemään haastattelun vaikutusta tutkimuksen luotettavuudelle, etenkin kun tavoitteenani on nimenomaan mahdollisimman luonteva, vapaamuotoinen ja keskustelunomainen haastattelutapa. Haastattelua luonnehditaan joustavaksi menetelmäksi, joka sopii moniin erilaisiin tarkoituksiin. Haastattelun suora kielellinen vuorovaikutus mahdollistaa tiedonhankinnan suuntaamisen tilanteessa ja ei-kielelliset vihjeet (niin kutsuttu kehonkieli) vastausten taustalla olevien motiivien esiin saamisen. (eml.) Nämä ominaisuudet kokemukseni ja koulutukseni perusteella tutkimushaastattelu jakaa poliisikuulustelun kanssa.

Hirsjärvi ja Hurme (2008, 35) listaavat haastattelun etuja ja siten syitä käyttää haastattelua tutkimuksen menetelmänä. Nostan listasta esiin ja kommentoin mielestäni tutkimustani koskevat:

”Halutaan korostaa sitä, että ihminen on tutkimustilanteessa subjektina. Hänelle on annettava mahdollisuus tuoda esille itseään koskevia asioita mahdollisimman vapaasti. Ihminen on tutkimuksessa merkityksiä luova ja aktiivinen osapuoli” (Hirsjärvi ja Hurme 2008, 35). Pyrkimykseni on päästä käsiksi nimenomaan haastateltavan omaan näkemykseen ja kokemukseen – haastateltavan mielen sisäiseen maailmaan. Näkisin, että haastattelun käyttö menetelmää on perusteltua tässä mielessä.

”Halutaan syventää saatavia tietoja. Voidaan esimerkiksi pyytää esitettyjen mielipiteiden perusteluja. Lisäkysymyksiä voidaan käyttää tarpeen mukaan” (Hirsjärvi ja Hurme 2008, 35). Tämä taas sivuaa selvästi aiemmin mainittua tiedonhankinnan suuntaamista haastattelutilanteessa. Minulla ei ole tarvetta saada kovin eksakteja tai mitattavia vastauksia, joten haastattelurunko saa jäädä hyvin vapaamuotoiseksi. Luotan haastattelussa kykeneväni sitten tarkentavilla lisäkysymyksillä, mahdollisimman luontevasti ja keskustelunomaisesti, saamaan eniten hyödynnettävää materiaalia irti haastateltavasta.

Samoin he luettelevat haastattelun haittoja – menetelmäni olen päättänyt, mutta otan huomioon nämä haasteet tutkimuksen luotettavuuden tukemiseksi.

”Haastattelijan rooliin ja tehtäviin pitäisi kouluttautua” (Hirsjärvi ja Hurme 2008, 35). Näkisin, että jos minun kerran pitäisi jo pian valmistuvana poliisina olla ammattimainen kuulustelija, olen myös vähintään puoliammattimainen haastattelija.

”Haastattelun katsotaan sisältävän monia virhelähteitä ... haastattelun luotettavuutta saattaa heikentää haastateltavan taipumus antaa sosiaalisesti suotavia vastauksia” (Hirsjärvi ja Hurme 2008, 35). Ottaen huomioon tietyt poliittisen korrektiuden vaatimukset voi olla, että haastateltavat mieluummin pitävät ominaan mielipiteet, joiden pelkäävät olevan sosiaalisesti epäsuotavia. Siten haastateltavien rehellisyys ja tutkimuksen luotettavuus kärsisi. Mutta luotan, että haastateltavien anonymisointi ja valikoiminen kyllin tutuista ihmisistä riittää luomaan luottamuksellisen ilmapiirin, eikä toisaalta pyrkimyksenikään ole käsitellä nimenomaan kontroversiaalisimpia aiheita – ainoastaan sellaisia, mihin haastateltavat ovat itse kiinnittäneet huomiota.

Erityyppisiä haastatteluja tarkastellessa teemahaastattelu sijoittuu rakenteensa jäykkyyden ja haastateltavan käsittelyn yhdenmukaisuuden puolesta lomakehaastattelun ja

strukturoimattoman haastattelun välimaastoon, ollen niin sanottu puolistrukturoitu haastattelu (Hirsjärvi ja Hurme 2008, 45). Puolistrukturoituun haastatteluun liittyen Hirsjärvi ja Hurme (2008, 47) tiivistävät muiden kirjoittajien määritelmiä: Fieldingin (1993, 136) mukaan kysymykset ovat muodoltaan samoja mutta järjestys voi vaihdella, Eskolan ja Suorannan (1998) mukaan taas kysymykset ovat samat, mutta vastaukset eivät ole sidottuja annettuihin vaihtoehtoihin. Hirsjärven ja Hurmeen (2008, 47) mukaan Merton, Fiske ja Kendall (1956, 3-4) ovat määritelleet *kohdennetun haastattelunsa*, johon teemahaastattelu pohjautuu, suunnattavaksi nimenomaan ”*tutkittavien henkilöiden subjektiivisiin kokemuksiin tilanteista, jotka tutkija on ennalta analysoinut.*” (Merton, Fiske ja Kendall 1956, 3-4) Kyseinen määritelmä vaikuttaisi mielestäni sivuavan vahvasti fenomenografian perusideaa, kokemusten tutkimista. Sen perusteella tämänkaltaisen haastattelun voisi sanoa olevan kuin suunniteltu tutkimukseni tarpeisiin. Nimensä mukaisesti teemahaastattelu kohdennetaan tiettyihin *teemoihin* (Hirsjärvi ja Hurme 2008, 47.) Puolistrukturoiduissa haastatteluissa yleisesti jokin osa-alue on ikään kuin lukkoon lyöty – teemahaastattelun tapauksessa haastattelun aihepiirit eli teema-alueet (Hirsjärvi ja Hurme 2008, 48).

3.4 Haastattelujen toteutus

Valikoin haastateltavani osin saatavuuden perusteella, osin sen mukaan, että kenellä uskoin olevan eniten valmiuksia tai taipumusta pohtia tällaisia asioita ja motivaatiota keskustella niistä. Laadulliselta tutkimukseltani ei myöskään odoteta tilastollista yleistettävyyttä, vaan enemmänkin tarkoituksena on syventää ja monipuolistaa olemassa olevaa käsitystä tutkittavasta asiasta. Siispä tämä harkinnanvarainen haastateltavien valikoiminen on mielestäni perusteltua. Haastateltavaksi valikoitui nuorehkoja poliisiopiskelijoita, kaksi miestä ja kaksi naista. Aiempina opintoina haastateltavilla oli tyypillisesti vain lukio, työkokemusta oli joistakin kuukaudesta muutamia vuosia.

Haastattelut toteutin järjestämällä rauhallisen tilan, jossa pohjustin lyhyesti tutkimuksen tarkoituksen haastateltavalle, esittäen liitteessä 1 mainitun kaltaisen tiivistelmän toivomistani keskustelun (varsin väljistä) raameista. Nauhoitin seuranneet keskustelut älypuhelinsovelluksella ja litteroin ne harkinnanvaraisesti käytettäväksi materiaalina analyysia varten. Säilytän litteroinnit tutkimuksen luotettavuuden ja todennettavuuden vuoksi.

Haastatteluni pidin varsin strukturoimattomina, jotta en turhaan ohjailisi haastateltavien kerrontaa omien kokemuksieni värittämän tulkinnan suuntaan vaan pääsisin paremmin käsiksi heidän omaan kokemukseensa. Haastattelujen keskustelunomaisen luonteen vaatiman vastavuoroisuuden vuoksi, samoin kuin toisinaan tauonneen keskustelun uudelleen virittämiseksi saatoin tarjota esimerkiksi omia kokemuksiani. Pyrin ottamaan tämän huomioon myös aineistoa tulkitessani, ettei se vaikuttaisi tutkimuksen luotettavuuteen.

4 KIRJALLISUUSKATSAUS

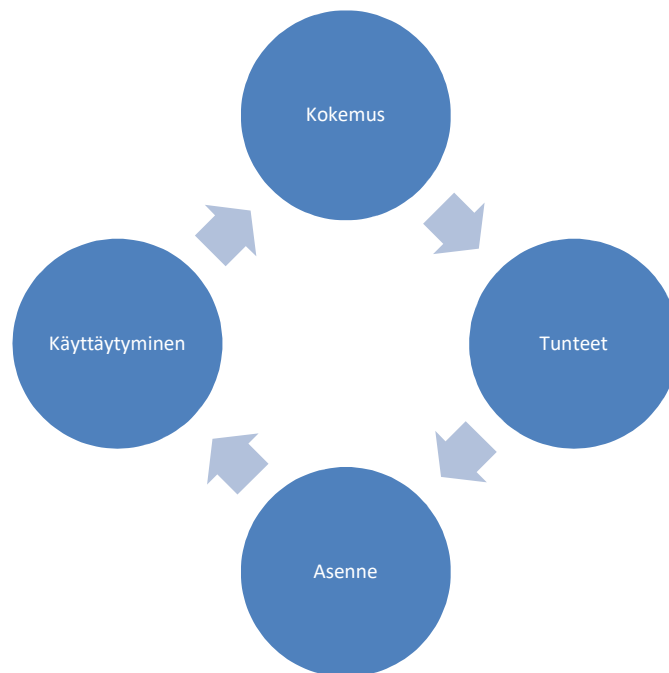
4.1 Asenteet ja asenteellisuus

"Johonkin sosiaalisesti merkitykselliseen kohteeseen liittyvä myönteinen tai kielteinen suhtautumistapa" (Helkama ym. 2001, 381)

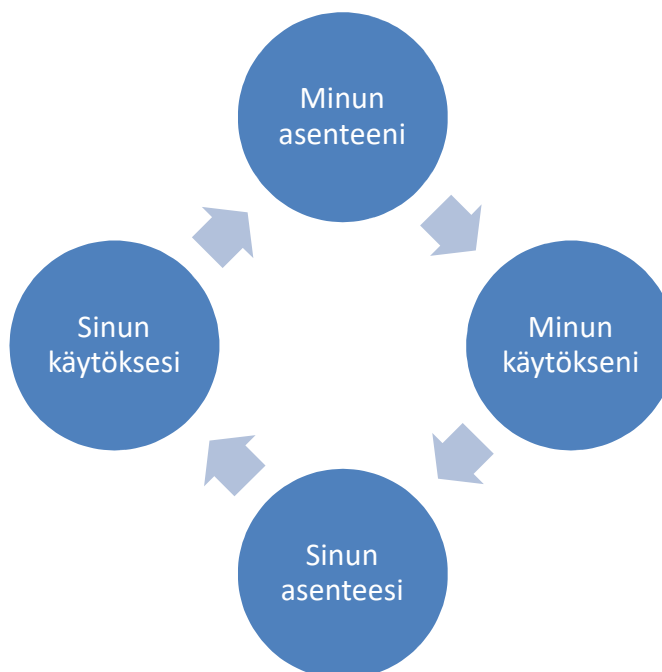
"Psykologinen tendenssi, joka ilmenee tietyn kohteen arvioimisena suosiollisesti tai epäsuosiollisesti" (Hewstone ym. 1996, 607)

Erwin (2005, 5-6) taas nimeää kuuluisimmaksi asenteen määritelmäksi Gordon Allportin (1954, käänös kirjoittajan) näkemyksen: *"Asenne on opittu taipumus ajatella, tuntea ja käyttäytyä tietyllä tavalla jotakin henkilöä (tai kohdetta) kohtaan"*

Samassa yhteydessä hän nostaa esille, miten sana *opittu* korostaa asenteiden sosiaalista rakentumista – sitä, miten ne ovat kokemuksesta syntyneitä, eivät synnynnäisiä. Hän tosin myöntää, että tuoreemman tutkimuksen valossa jotkin asenteet, tai ainakin alttius omaksua ne, saattavat olla biologisesti perittyjä. Asenteet ovat suurelta osin siis sosiaalisesti hankittuja. Ne voivat rakentua suoraan omista kokemuksista ja havainnoista tai sitten vuorovaikutuksesta muiden kanssa (Erwin 2005, 18). Smith ja Charles (2013, 116) esittävät seuraavat mallit asenteiden omaksumiselle.

Kuva 1 Tunteiden kehä (Smith & Charles 2013, 116, käänös kirjoittajan)

Kuva 2 Toiseen vaikuttamisen kehä (eml, käännös kirjoittajan)

Suomalaisen poliisin asenteista ja asenteellisuudesta ovat kirjoittaneet muun muassa Korander (2004) sekä Egharevba ja White (2005). Toki näidenkin tutkimusten jälkeen kuluneena yli kymmenenä vuotena Suomen väestökuvan voitaneen sanoa monimuotoistuneen ja sosiaalinen oikeudenmukaisuus sekä suvaitsevaisuus ovat nousseet poliittisen keskustelun teemoina enemmän esille – samoin kuin moninaiset konservatiiviset vastaliikkeet. Rajoja vaaditaan mielenosoituksissa vuoroin sekä kiinni, että auki (<http://www.hs.fi/kaupunki/art-2000002883151.html>) ja kansalaisaloitteesta lähtenyt tasa-arvoinen avioliittolaki (234/1929) tuli vasta-aloitteestaan huolimatta voimaan 1.3.2017. Poliisi rauhoittelee mielenilmauksia ja tasapainoilee eri ryhmien vaatimusten välillä, hakien rooliaan ja vedoten Poliisilain (872/2011) 1 luvun 1 § määrittämiin tehtäviinsä: muun muassa oikeus- ja yhteiskuntajärjestyksen turvaamiseen ja yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseen. Voisin kuvitella poliisikulttuurinkin muuttuneen avoimempaan suuntaan.

Monet poliiseista suhtautuvat sosiaalisista ongelmista kärsiviin ihmisiin, kuin he olisivat itse ongelmiinsa syyäitä (Korander 2004, 9-10). Olen huomannut tällaista ”rikolliset ovat rikollisuuden syy”-ajattelua niin muissa poliisimiehissä kuin itsessäni. Taustalla voi olla suomalainen konservatiivinen protestanttinen etiikka ja sen vaikutus poliisin asenteisiin (eml., Grönfors 1981, 246). Samaan konservatiivisuuteen liittyy poliisihuumorissa ja poliisin puhetavassakin nähtävillä oleva stereotyyppinen ja ennakkoluuloinen suhtautuminen vähemmistöihin (Korander 2004, 10-11). Poliisihumorin lähteenäkin toimivat seksistiset, rasistiset ja homofobiset käsitykset ovat itseasiassa kielellisen alistamisen symboleja (eml. 17). Toisaalta Korander (2004, 12) myöntää, ettei sortavasta kielenkäytöstä voi vetää kaltevaa pintaa sortavaan toimintaan tai käytäntöihin.

Suomalaisista tutkijoista Koranderin (2004, 11) mukaan hänen itsensä lisäksi esimerkiksi Kinnunen (1996, 117) on törmännyt suomalaisen poliisin rasismiin, Kinnusen tapauksessa hänen tutkiessaan huumevalvontaa, jossa ulkomaalaisvastaiset asenteet olivat yleisempiä,

kuin ulkomaalaisten osuus huumerikollisuudesta antaisi olettaa. Turun yliopiston Egharevba ja White (2005, 14) ovat tutkineet, ilmaisten sen suoraan työnsä otsikossa, että ovatko suomalaiset poliisit rasisteja. Tämän he toteuttivat teemahaastattelun ja lomakekyselyn keinoin, kohderyhmänä vuonna 2003 valmistumisen kynnyksellä olleet poliisikokelaat (Egharevba & White 2005, 14).

Poliiseilla on taipumusta olla muuta väestöä ennakkoluuloisempia. Näiden asenteiden taustalla voi olla heidän ammattikulttuurinsa, joka myös haastaa koulutuksessa korostetun liberaalin etiikan. Poliisi näkee etnisten vähemmistöjen jäsenet muuta väestöä suurempana uhkana laille, järjestykselle ja yhteiskunnalle. Tämä johtaa siihen, että vähemmistöjen jäsenet joutuvat todennäköisemmin poliisiin toimenpiteiden kohteeksi. Toisaalta myös vähemmistöillä voi vastavuoroisesti olla ennakkoluuloja poliisia kohtaan – esimerkiksi Afrikan maista tulleilla maahanmuuttajille voi olla henkilöhistoriassaan kokemuksia lähtömaansa viranomaisten sortamaksi tulemisesta. Tällaiset kokemukset sitten vaikuttavat heidän asenteisiinsa Suomenkin poliisia kohtaan. (eml. 30) Poliisilla on myös taipumusta virkavuosien myötä kyynistyä ja passivoitua (Korander 2004, 19-20). Itse näkinsin, että mahdollisesti kyseessä voisi olla eräänlainen puolustuskeino työssä toistuvaa toivottomuuden tunnetta vastaan. Kotihälytykset samoihin koteihin kerta toisensa jälkeen, samojen alkoholistien kantaminen putkaan kerta toisensa jälkeen, ongelmanuorten transition pysyvään rikoskierteeseen ja päihteiden väärinkäyttöön todistaminen aina uudelleen – kukapa ei turtuisi tällaiseen? Koranderkin (2004, 20) toteaa, että ”*Psyykkisenä defenssimekanismina tietty välttely auttaa ottamaan etäisyyttä poliisille varsin yleiseen kutsumusammatin ulottuvuuteen, maailmanparantamistehtävään ja siinä pettymiseen. Poliisi ei kykene ratkaisemaan rikollisuuden sosiaalista ongelmaa.*”

Toisaalta Korander (2004) käsittelee myös poliisikulttuurin myönteisempiä piirteitä, kuten *kutsumusta* eräänlaiseen hyvän ja pahan taisteluun (eml, 8) sekä *keskinäistä solidaarisuutta*, johon liittyy sosiaalinen yhtenäisyys, kollektiivinen poliisi-identiteetti, yhteinen vapaa-ajanvietto ja keskinäinen luottamus. Toki tästä voi seurata myös ”ei korppi korpin silmää noki”-ilmiö, missä kollegoiden toimia katsotaan läpi sormien (eml, 14-15). Samoin poliisikulttuuria leimaa *oikeudenmukaisuusajattelu* – tosin yhdenvertaisen ja oikeudenmukaisen toiminnan kriteerinä voi olla legalistisesti eli lakisidonnaisesti ajatellen oikeudellisten kriteerien täyttyminen, ilman suurempaa inhimillistä harkintaa (eml, 16). Jos toiminta on lain mukaista, se on myös oikein.

Asenteet ovat siis suurelta osin sekä ympäröivän kulttuurin, että ammatillisen poliisikulttuurin tuotetta. Mitä nimenomaan työharjoittelijoihin tulee, Pulkkinen (2013, 24) kertoo miten Eteläpellon ja Vähäsantasen (2008,43-44) mukaan uudella tulokkaalla organisaatioon, esimerkiksi työharjoittelijalla, ei ole vielä valtaa, kontrollia eikä työyhteisön kulttuurista pääomaa, joten hän omaksuu yhteisön toimintatavat, arvot ja normit sellaisenaan. Poliisiin tulisi kuitenkin vähintään kyetä tunnistamaan asenteensa ja rajoittamaan niiden vaikutusta toimintaansa. Miten tämä on sitten huomioitu poliisikoulutuksessa? Poliisiammattikorkeakoulun opintosuunnitelman (2016, 24. Katsottu 28.2.2017) perusteella ensimmäisiä perusopintoihin kuuluvia pakollisia opintojaksoja on Poliisi, yksilö ja yhteiskunta, jota kuvaillaan seuraavasti:

”Opintojakson aikana opiskelija perehtyy poliisialan ammatillisiin vaatimuksiin ja ammattieettisiin periaatteisiin sekä monikulttuurisuuden ja kansainvälistymiskehityksen merkitykseen poliisin työssä. Lisäksi opiskelija perehtyy kriminologisen ajattelun perusteisiin.”

Ja kyseiselle opintojaksolle määriteltyjä opiskelijan osaamistavoitteita ovat mm:

”Opintojakson suorittamisen jälkeen opiskelija osaa:

- *määritellä poliisin toimintaympäristön, tehtävät, organisaation, arvot ja eettisen perustan*
- *analysoida ja reflektoida oman toimintansa sekä asenteidensa merkitystä ammatillisessa vuorovaikutustilanteessa*
- *kohdata erilaisia asiakkaita ja asiakasryhmiä sekä arvioida monikulttuurisuuden merkitystä poliisityössä yhteiskunnallisella tasolla*
- *määritellä kriminologian peruskäsitteet ja rikollisuuden selitysteoriat sekä suomalaisen rikollisuuden peruspiirteet”*

(Poliisiammattikorkeakoulu 2016, 24, korostukset kirjoittajan)

Sellaisena, kuin sen itse vuonna 2014 suoritin, opintokokonaisuus sisälsi mm. luentoja etiikasta, ryhmätyön kriminologiasta, päivän, jolloin vasta aloittaneet poliisiopiskelijat jaettiin ryhmiin keskustelemaan jonkin toisen oppilaitoksen maahanmuuttajataustaisten opiskelijoiden kanssa sekä romanitaustaisen henkilön pitämän luennon romanikulttuurista ja romanien ja poliisin suhteesta. Useissa erilaisissa tehtävissä päädyttiin myös pohtimaan kunkin opiskelijan syitä ja motiiveja poliisiksi hakeutumiseen.

4.2 Työharjoittelu osana poliisiopintoja

Vesterinen (2002) on tutkinut ammatillista harjoittelua nimenomaan ammattikorkeakoulujen kontekstissa. Yhtä ammattikorkeakoulun ydintehtävää eli ammatillisen asiantuntijuuden aikaansaamista ja teorian ja käytännön yhdistämistä toteuttaa osaltaan ammatillinen harjoittelu, jossa opiskelijan kasvu asiantuntijuuteen käynnistyy jo opintojen aikana. (Vesterinen 2002, 11) Saman tutkimuksen tulosten perusteella tutkinnon tavoitteet voidaan asettaa harjoittelun myötä laajemmiksi ja syvemmiksi, kuin ilman sitä. (eml. 193). Työharjoittelussa yhteisön sosiaalinen vuorovaikutus on suurin oppimisen lähde. Työpaikalla käydään jatkuvaa keskustelua työasioista ja tehdään niistä yhteisiä tulkintoja ja päätöksiä, samoin kuin neuvotaan toinen toisiaan, suunnitellaan tulevaisuutta ja ratkaistaan ongelmia. Tässä opiskelijan rooli tasaveroisena työyhteisön jäsenenä tukee häntä henkisesti, mutta myös oppimisprosessia, antaen tietoja, taitoja ja toimintatapamalleja. (eml. 195) Sosiaalisessa työyhteisössä oppimista tukee myös ohjaajien vähäinen määrä, jolloin syntyy tiiviimpi ohjaussuhde (eml. 194).

Kehityskohteena Vesterinen (2002, 195) näki opiskelijoiden opitun tunnistamisen ja reflektoinnin. Vesterisen mukaan useista tutkimuksista (Gruber, Law, Mandl & Renkl

1996, Mayer & Wittrock 1996, Bereiter & Scardamalia 1993 sekä Geisler 1994) on käynyt ilmi, että teorian ja käytännön työn yhdistäminen ei aina onnistu tai vähintäänkin koulutuksen ja työelämän todelliset käytännöt ja toimintaympäristöt poikkeavat toisistaan (Vesterinen 2002, 32 ja 50). Tällöin opiskelijat kokevat oppivansa koulussa eri asioita kuin työmaailmassa. Tällöin siis koulutuksen ja työelämän integraatio on epäonnistunut – koulun tulisi oppia käytännöistä eikä työelämäkään saisi jämähtää vaan sen tulisi pyrkiä kehittymään uusien teorioiden mukaan. (Vesterinen 2002, 50) Tällainen koulun mallin ja työpaikan mallin välinen kuilu on osittain havaittavissa poliisikoulutuksessakin. On koulun tapa ja laitoksen tapa tehdä asioita, tai kuten Korander (2002, 16) ilmiötä kuvailee, ”*kaikki mitä poliisikoulussa opit voit nyt kentällä unohtaa*”.

Poliisiammattikorkeakoulun työharjoittelussa reflektointia on pyritty tukemaan sijoittamalla työharjoittelun informaalin oppimisen jaksolle formaalia oppimista määrämöuotoisten oppimispäiväkirjojen muodossa. Poliisiopiskelijoiden työharjoittelukokemuksia on tutkinut myös Inka Pulkkinen (2015) Pro gradu-tutkielmassaan Ohjattu työharjoittelu poliisiopiskelijan ammatti-identiteetin kehittäjänä. Ammatti-identiteetin kasvu oli tutkimuksen mukaan merkittävämpää niillä haastateltavilla, joilla oli vähemmän ikää, aiempia opintoja, työ- ja elämäkokemusta (eml. 76). Poliisikoulutukseen kuuluva pitkä työharjoittelu nähdään vahvuutena, samoin kuin oleellisena osana kyseisen ammatti-identiteetin kehitystä. Työharjoittelu nimettiin jopa opiskelu-uran tärkeimmäksi kokemukseksi. Myös Pulkkinen on huomannut, että opiskelijat kokevat koulussa opiskelun erilliseksi työssä oppimisesta ja nimenomaan niin päin arvottaen, että työssä oppiminen koetaan todellisemmaksi. (eml. 78)

Poliisiammattikorkeakoulun opintosuunnitelmassa 2016-2017 (2016, 29-30) työharjoittelua kuvataan seuraavasti:

”Harjoittelun aikana opiskelija perehtyy erityisesti ammattiopintojen kannalta keskeisiin käytännön työtehtäviin sekä tietojen ja taitojen soveltamiseen työelämässä. Harjoittelun ajaksi opiskelija nimitetään määräaikaiseen nuoremman konstaapelin virkasuhteeseen poliisilaitokseen. -- Harjoittelun aikana opiskelija perehtyy poliisiyksikön toimintaan, työskentelee poliisipartiossa kokeneen poliisimiehen ohjauksessa ja työparina sekä tutkii rikoksia kokeneen rikostutkijan ohjauksessa. Lisäksi opiskelija työskentelee asiakaspalvelutehtävissä ja perehtyy poliisin lupahallintoon ja -valvontaan.”

Työharjoittelun laajuus on 55 opintopistettä [eli noin kolmasosa 180 opintopisteen Poliisi (AMK)-tutkinnon laajuudesta] (Poliisiammattikorkeakoulu 2016, 29) ja ajallisesti se kestää noin 10 kuukautta. Työharjoittelu on palkallinen. Määräaikaisen nuoremman konstaapelin virkanimityksen mahdollistaa Valtioneuvoston asetuksen poliisin hallinnosta (59/2014) 16 § 2 momentti:

”Poliisiammattikorkeakoulusta annetun lain 24 §:ssä tarkoitettussa koulutuksessa oleva opiskelija tai poliisin perustutkinnon opiskelija voidaan nimittää määräaikaiseen nuoremman konstaapelin virkasuhteeseen opintoihin kuuluvan harjoittelun ajaksi sekä harjoittelun jälkeen yhteensä enintään vuoden ajaksi.”

5 HAASTATTELUJEN TULOKSET

5.1 Referaatit haastatteluista

Haastateltava 1, 24-vuotias nainen, ylioppilas ja liikunnanohjaaja, noin kuuden vuoden työkokemuksella, kertoo ensimmäiseksi työharjoittelun toisaalta avartaneen hänen ajatusmaailmaansa mutta toisaalta myös hän kokee huomaavansa katukuvasta ja ihmismassasta sellaisia henkilöitä, joihin työelämässäänkin joutuisi kiinnittämään huomiota. Työharjoittelu on myös hänen mukaansa madaltanut kynnystä puuttua erilaisiin tapahtumiin, esimerkiksi soittamaan hätäkeskukseen kadulla makaavasta päihtyneestä henkilöstä tai ilmoittaman vartijalle tai poliisille rautatieasemalla tapahtuvasta sanaharkasta. Hän kuitenkin mielellään vapaalla ollessaan jättää asiaan puuttumisen niille, jotka ovat sillä hetkellä töissä.

Poliisin identiteettiä piti hänen mielestään totutella jonkin verran – kansalainen ei osaa tehdä eroa harjoittelijan ja ”oikean” poliisimiehen välillä, kun haalari on kuitenkin päällä. Toisaalta oivallus oli sekin, että ihmiset lähtökohtaisesti uskovat virkapukuista poliisia – tekemisiään ei tarvitse perustella tai selitellä. Tässä on haastateltavan 1 mielestä merkittävä uusi ulottuvuus hänen aikaisempaan työkokemuksensa esimerkiksi myyjänä nähden. Hän on voinut omaksua täysin uudenlaisen asenteen asiakaskohtaamiseen – enää ei tarvitse myydä asiakkaalle mitään vaan *hän* kertoo asiakkaalle, miten asiat ovat. Poliisi-identiteetin omaksumisesta huolimatta hän kokee, että poliisityötä tehdessään voi, ja kannattaakin pitää kiinni omasta persoonastaan. Varoittavaksi esimerkiksi hän kertoo poliisimiehistä, jotka ikään kuin töihin tullessaan muuttuvat aivan eri ihmisiksi – asiakkaita kohtaan he siis ovat epämiellyttäviä ja epäkohteliaita, haastateltavan sanoin *vittumaisia*.

Haastateltava 1 on harrastusten puolesta ollut tekemisissä nuorten kanssa ennenkin, mutta kuten hän itse sanoo, ”*kunnon lapsien*”. Nyt uutena kokemuksena vastaan tulleet, mahdollisesti rikoskierteessä olevat tai päihteitä käyttävät ongelmanuoret ovat laittaneet asennoitumaan nuorisoon eri tavalla. Hän kertoo nyt pitävänsä ennalta estävää toimintaa tärkeänä, ja pyrkii itsekkin uhraamaan asiakaskohtaamisessa, oli se sitten järjestyspoliisin jalkapartiossa ostoskeskuksessa tai alaikäistä rikoksesta epäiltyä kuulustellessa, muutaman minuutin ihan vain jutellakseen nuoren kanssa, osoittaakseen kiinnostusta. Esimerkiksi istumalla viereen ja kysymällä että millaisia tulevaisuudensuunnitelmia nuorella on tai miksi hän oikein tekee rikoksia, tai että aikooko hän vielä viiden vuoden päästä olla samalla tiellä. Siitä huolimatta, tai ehkä jopa sitä suuremmalla syyllä juuri sen vuoksi, että tällaisen nuoren kotona ei välttämättä kukaan kysele. Haastateltava myös kertoo kohdanneensa muiden poliisien suunnalta vähättelevää asennetta tätä hänen ylimääräistä vaivannäköään kohtaan.

Näihin ongelmanuoriin hän kokee suhtautuvansa eri tavalla kuin jo aikuisiin rikollisiin, päihteidenkäyttäjiin ynnä muihin vakioasiakkaisiin. Jo ennen työharjoittelua hän on tiedostanut, että aina on olemassa ja tulee olemaan ”*nistejä ja kaiken maailman juoppoja*”

ja kaikkea”, joille ei voi tehdä mitään. Mutta hän näkee, että nuoriin voi vielä vaikuttaa, ja että se myös kannattaa.

Haastateltava 2 on 24-vuotias mies, ylioppilas jolla on noin viiden vuoden työkokemus. Hän kertoo lähteneensä avoimin mielin työharjoitteluun, joskin tiedostaneensa myös, että tutkinta ei ehkä ole hänen juttunsa. Valvonta- ja hälytystoimintasektorilla hänet yllätti se, miten rauhallista töissä välillä on – ja hiljaisia hetkiä osaa myös pikkuhiljaa jo arvostaa, sen sijaan että säntäilisi nuoren innolla ympäriinsä koko ajan. Tutkinnan puolella hänelle oli yllätys ja pettymys se, että päivittäisrikostutkinnassa ei oikeastaan päässyt niinkään *tutkimaan* ja selvittämään rikoksia, vaan se oli lähinnä kirjaamista ja pöytäkirjojen kasaamista – tutkintasihteerin hommaa hänen mielestään. Joka tapauksessa hän on omaksunut muiltakin poliisimiehiltä löytyvän asenteen, että työt tehdään kunnolla – ”*oman perseen suojaamiseksi*”.

Hän kokee, että työharjoittelu ei ole kärjistänyt asenteita vähäosaisia kohtaan – jopa niin päin, että nykyään hän ymmärtää asiakaskuntaa paremmin, ei leimaa samalla tavalla kuin ennen vaan kohtelee ihmisiä tasa-arvoisesti ulkoisesta habituksesta tai esimerkiksi päihteiden käytöstä huolimatta. Hänen havaintojensa mukaan hyvästä perheestä olevista nuorista on harvemmin harmia, mutta taas niihin, joilla on ongelmia tulisi puuttua – jos nuorisoon ei keskitytä, siitä seuraa harmia tulevaisuudessa. Hän arvelee, että parikymppiseksi asti tällaisille tapauksille, sanottakoon ongelmanuorille, olisi vielä jotain tehtävissä.

Hän kokee, että ammatti-identiteetti kehittyy enemmän tekemisen kautta, eikä niinkään sosiaalisesta ympäristöstä, työyhteisöstä omaksuen – eikä se missään nimessä ole vielä valmis. Työyhteisössä hän on havainnut muutosvastarintaa – noin puolet poliiseista suhtautuu kaikkeen uuteen lähtökohtaisen negatiivisesti, toinen puoli näkee mahdollisuuksiakin. Haastateltava 2 myöntää, että uutena työntekijänä on helppo lähteä mukaan valittamaan riippumatta omista mielipiteistä. Tällainen ikään kuin suurempaa vihollista vastaan taistelu tuo hänen mukaansa yhteenkuuluvuuden tunnetta. Toisaalta työyhteisön tarjoaman tuen hän kokee tärkeäksi, esimerkiksi Vihdissä tapahtuneen poliisimiehen murhan jälkeen. Hän on myös poliisina omaksunut asenteen, että julkisessa tilassa tulee toimia ikään kuin esikuvana kansalaiselle. Julkikuva pidetään hyvänä ja poliisimiehen henkilökohtaisten mielipiteiden [tai asenteiden] ei anneta vaikuttaa työhön.

Yleisesti haastateltava 2 kokee olevansa nykyään epäileväisempi kuin ennen. Harjoittelun alussa hän ei vielä osannut epäillä ihmisten sanomisia töissäkään – miksi he olisivat valehdelleet? Sittemmin hän on huomannut, että kohteliaisuudella ja hienotunteisuudella ei aina voi hoitaa tehtävää loppuun saakka. Hän suhtautuu myös suuremmalla varauksella esimerkiksi netistä ostamiseen ja kiinnittää huomiota ihmisten ajotyyliin ja ulkoiseen habitukseen – tätä hän kutsuu eräänlaiseksi valveutumiseksi. Kynnys puuttua asioihin esimerkiksi hätänumeroon soittamalla arjessakin on madaltunut, koska hän tiedostaa nyt, että puheluihin vastaaminen on vain hätäkeskuksen tehtävä – siellä kyllä seulotaan, että onko puhelu aiheellinen. Ennen hän olisi ajatellut, että täytyy olla todella iso hätä, että voi soittaa.

Haastateltava 3 on 21-vuotias mies, ylioppilas, jolla on muutaman kuukauden kesätyökokemus ennen poliisiopintoja. Hän ei niinkään koe työharjoittelun päässeen vaikuttamaan asenteisiinsa, mutta hän tunnistaa useita mahdollisuuksia sellaiseen nimenomaan työyhteisön puolelta. Hän kertoo haluavansa ottaa työt henkilökohtaisella tasolla ja auttaa poliisiin asiakkaita: *”edesauttaa niitten tilannetta, selvittää, auttaa niitä hädässä”*. Toisaalta hän ihailee kiinnostuneita ja innokkaita työyhteisön jäseniä, joilta myös haluaa ottaa oppia, haalia mahdollisimman paljon työkokemusta ja hiljaista tietoa, mutta toisaalta on myös huomannut, että kaikki eivät suhtaudu työhönsä yhtä intohimoisesti. Hän arvelee, että tällaisen taustalla saattaa olla kiinnostuksen loppuminen työhön, johon on kuitenkin työsuhteen turvallisuuden vuoksi jääty. Tämän välinpitämättömän asenteen hän kokee helposti tarttuvaksi – vaatii kovaa itsekuria pysyä omana itsenään, hoitaa oma osuutensa kunnolla ja näyttää esimerkkiä.

Esimerkiksi tästä motivaation puutteesta työyhteisössä haastateltava 3 antaa ylenmääräisen taukojen pitämisen ja sen, miten kiinnostus oman ammattitaidon ylläpitämiseen on tukahtunut. Yksilöt ovat jääneet vanhoihin aikoihin eivätkä jaksa perehtyä uuteen lainsäädäntöön ja työmenetelmiin. Näissäkin tapauksissa hän korostaa itsekuria – pitää ottaa itseään niskasta kiinni ja perehtyä, opetella uudet asiat. Samoin sen sijaan, että istuisi koko päivän kahvihuoneessa rupattelemassa mukavia, voi tulokaskin organisaatiossa näyttää esimerkkiä ja tehdä työnsä kunnolla. Tällaisen ryhdistäytymisen hän myös uskoisi auttavan osaltaan koettuun resurssipulaan tutkinnassa. Haastateltava 3 uskoo, että kun työyhteisön kunnioitus on ansaittu, esimerkin voimalla, myöhemmin esimerkillä johtaen, voi tehdä paljon. Myös syrjivien asenteiden olemassaolon poliisissa haastateltava myöntää, mutta korostaa, että tyypillisesti sellaiset pidetään omana tietona.

Haastateltava 3 korostaa myös poliisin roolia palveluammattissa – eikä vain hädässä tai uhrin asemassa olevien suhteen. Myös yhteiskunnan ulkopuolelle suljettuja, rikollisten puolella olevia tulee palvella ja lähestyä tasapuolisesti ja kunnioittavasti, osoittaa heille, että heitä arvostetaan ihmisenä heidän hölmöilyistään huolimatta ja jonkinlainen apu ja ymmärrys löytyvät edes poliisista heitä kohtaan. Hänellä on kertomansa mukaan tapana kuulustelun yhteydessä puhua vähän asiakkaan elämäntilanteesta ja tulevaisuuden suunnitelmista, saadakseen tämän miettimään vaihtoehtoja elämälleen. Haastateltava 3 kertoo itseään tähän motivoivaksi esimerkiksi sekalaisten päihteiden käyttäjistä, joka oli pari viikkoa kuulustelunsa jälkeen hakeutunut päihdekliniikan hoitoon ja hymyillen tervehtinyt kuulustelijaansa heidän lähikaupassa kohdatessaan.

Haastateltava 4 on 23-vuotias nainen, ylioppilas, jolla on taustallaan sekalaisia kesätöitä. Hän aloittaa kertomuksensa kaksikielisen laitoksen erityispiirteistä. Ruotsin kielen käyttöä kohtaan hänellä ei ollut ennen harjoitteluakaan mitään asenteellista suhtautumista, mutta häntä jännitti, että tuleeko toisella kotimaisella toimeen asiakaskohtaamisissa. Hän sai kuitenkin huomata, että työporukasta löytyi apu, niin vaikeisiin sanoihin kuin kirjatun ruotsinkielisen rikosilmoituksen oikolukuun. Työharjoittelu on hänen mielestään hälventänyt yleistä ennakkoluuloa äidinkieleltään ruotsinkielisten suhtautumisesta suomenkieliseen asiakaspalveluun. Suomenkielentaitoinen äidinkieleltään ruotsinkielinen kyllä yleensä vaihtaa kieltä, jos huomaa, ettei konstaapeli puhu sujuvaa ruotsia. Suomen

kielen puhumattomuuden taustalla haastateltava 4 näkee lähinnä häpeän mahdollisesta puutteellisesta kielitaidosta – sisämaassa asuvat eivät hänen mukaansa välttämättä hahmota, miten lähes täysin ruotsinkielisessä kunnassa asuvalle, äidinkielenään ruotsia puhuvalle suomen kielen puhumiseen voi olla suuri kynnyks virheen tekemisen pelossa.

Työyhteisönsä ilmapiiri on haastateltavan 4 mukaan todella hyvä. Kentän ja tutkinnan välillä ei ole mitään suurta railoa, vaikka haastateltava oli sellaisen kuvan saanut jopa Poliisiammattikorkeakoulun opettajien puheista. Nuoremmat kenttämiehet, jotka olivat olleet aiemmin tutkinnassa töissä, kehuivat tutkinnan työn laatua ja työporukan henkeä – laitoksella vallitsi yleinen keskinäisen arvostuksen ilmapiiri. Haastateltavan kenttäryhmä oli aktiivinen ja työntekijät kokivat toimintansa mielekkääksi. Hän kokee, että ryhmänjohtajan esimerkillä ja aktiivisuudella on todennäköisesti ollut osuutta miehistönkin asenteeseen. Ryhmään oli myös valikoitunut hyvin erilaisia persoonia, joiden hän koki täydentävän toisiaan – pukien sen sanoiksi: että *”erilaisuus on rikkautta”*. Hän koki saavansa olla oma itsensä töissä.

Asiakkaisiin ongelmiseen haastateltava 4 suhtautuu siinä missä ihmisiin muutenkin, jos nyt kokee nämä ihmiskohtalot surullisiksi. Haastavat tilanteet, kuten pienten lasten läsnäolon keikkapaikalla hän kokee pysäyttäväksi mutta myös kehittäväksi ja kasvattavaksi. Tällaisissa tilanteissa hänen mielestään on parempi riisua poliisimaski ja olla vain ihminen, ilman mitään ylimääräistä jäykistelyä – vaikka poliisin pitää myös hallita itsensä ja hillitä tunteensa. Epämiellyttävien asiakaskohtaamisien osalta haastateltava 4 on pyrkinyt ymmärtämään kohdehenkilön tilannesidonnaisen tunnereaktion – miten häntä itseäänkin ärsyttäisi jäädä kiinni rikoksesta. Näistäkin tilanteista on selvitty puhumalla ja hyvillä käytöstavoilla – etenkin kun poliisilla on yleensä tilanteessa ylivoima. Haastateltavan 4 ennako-oletus kentän työnteosta oli sellainen, että painitilanteita tulisi jokseenkin joka toisessa työvuorossa. Oli yllätys, että asia ei ollutkaan näin, vaan sopivalla asenteella voimankäyttötilanteita ei tule eikä tarvitse tullakaan.

5.2 Haastatteluissa käsitellyjä teemoja

Haastatteluissa tunnistamiani toistuvia teemoja olivat muun muassa esimerkin voima, poliisin imago, suhtautuminen asiakkaisiin yleisesti, suhtautuminen nuorisoon, eräänlainen silmien avautuminen sekä itsekkin poliisintöissä mottona pitämäni *”pitkä puhe on parempi kuin lyhyt paini”*.

Selkeyden vuoksi lainauksissa haastattelijan kommentit ja kysymykset on **lihavoitu**.

5.2.1 Esimerkin voima

Kaikkien haastattelemieni opiskelijoiden kertomuksissa korostui joko implisiittisesti tai eksplisiittisesti esimerkin voima, joko työyhteisön vaikutuksena yksilöön tai päinvastoin, niin hyvässä, kuin pahassa. Luvussa 4.1, kuvassa 2 esittelemäni toiseen vaikuttamisen kehän kuvaaman ilmiön ajattelin lähinnä näkyvän positiivisena takaisinkytkentänä, joka muokkaisi pikkuhiljaa yksilön asenteita työyhteisön mallin mukaiseksi, mutta sain yllättyä

jo ensimmäisen haastateltavani kohdalla, kun hän tarjosi päinvastaisen esimerkin. Haastateltavan 1 epämotivoituneen työkaverin työkeä käytös avasi hänen silmänsä huomaamaan, että tuollaiseksi hän ei ainakaan halua tulla.

”Niin että mikset sä silti voi sanoo vaik tollee ihan ystävällisesti et mitä se on sulta pois, et sä rupeetki yhtäkkiä tollee vaa vittuilee. Avas tavallaa silmät et mitä mä hyödyn siitä...” (Haastateltava 1)

Toki löytyi myös esimerkkejä ryhmään sosiaalistumisesta, ikään kuin ryhmän mallin mukana menemisestä, tai ainakin sen mahdollisuudesta:

”No se on tuota aika helppo valittaa porukan mukana ja tuo semmosta yhteenkuuluvuuden tunnetta niinku taistella isompaa vihollista vastaan.” (Haastateltava 2)

”Et se sellainen välinpitämätön asenne se kyl tarttuu helposti jos siihen vaan antautuu, jos siihen lähtee mukaan. Siitä syystä niin se vaatiikin niinku kovaa itsekuria että sää et sitte altistu näille hieman negatiivisille vaikutteille vaan pystyt niinku pysyy omana ittenä ja pitää huolta siitä, että vaikka muut menis vähän riman alta niin et sä ainaki sitten hoitaisit oman työosuutes kunnialla.” (Haastateltava 3)

Haastateltavien näkemyksissä korostui yksilöiden antaman esimerkin vaikutus muun ryhmän motivaatioon ja asenteeseen – ehkä myös työmoralaan. Haastateltava 3 esitti hypoteesin tasolla:

”Sanotaan että tulokaskin, joka ei ole vielä muodostanut tavallaan sitä, joka hakee vielä paikkaansa siitä yhteisössä, jollei oo tiettyä statusta vielä olemassa. Mut sen jälkeen kun hän on saanut sen oman kunnioituksensa ansaittua työyhteisössä, ni sen jälkeen omalla esimerkillä voi vaikuttaa hyvin paljon. Mää uskon itse henkilökohtaisesti siihen. Ja siihen meidän pitäisi jokaisen omalta osalta pyrkiä. Että vaikka muut tekis väärin niin toimimalla ite oikein, olemalla se suunnannäyttävä, nii sä pystyt kehittyä itse ja kehittämään sitä omaa organisaatiota. Ja tsemppaamaan ehkä vähä niitä kyynistyneitäki tyypejä sitten. Saaha niihin vähän potkua ja innostusta. Kaikkien vuosien jälkeen.”

Haastateltava 4 taas antoi tästä konkreettisen esimerkin kertomuksessaan omasta kenttäryhmästään:

”Siis meidän niinku työyhteisö oli aivan loistava, koko kenttäryhmä oli sinänsä aivan niinku mielettömän hyvin valikoitunu sinne, tavallaan jokainen kenttäryhmäläinen oli pikkusen erilainen ja kaikki täydensi toisiaan. Jokasella on jotain annettavaa sille ryhmälle.

Oliko hyvä ottaa mallia?

Kyllä, ja se oli hyvä, siit huomaa et kaikki oli keskenään erilaisia, joka teki sitä niinku aivan helvetin toimivan.

Meidän ryhmänjohtaja oli tuota siis solli tosi semmonen motivoitunu, tai on ja siis todella innokas ja pyrki kokoajan niinkun kehittämään

Vaikuttaako se sitte siihen tavallaan miehistöönkin ku on tommonen vetäjä?

Todennäkösesti sillä on oma osuutensa asiaan.

Motivoiko tuo sua ittiäs?

Siis olihan se ihan mahtavaa.” (Haastateltava 4)

Työmoraalinäkökulmaa korosti eniten haastateltava 3, ihmetellen sitä, miten yhtä aikaa saatetaan valittaa juttupinojen korkeutta ja alituista kiirettä ja sitten pitää pitkäksi venyneitä kahvitaukoja.

”kaikki ei välttämättä sitten suhtaudu niin intohimoisesti pitkän työuran jälkeen siihen työhön - - onko se sitä että on sitten jollain tasolla kiinnostus jo loppunu siihen omaa työtä kohtaan eikä oo sitten raaskinut vaihtaa alaa kuitenkin ku on kokenut sen turvalliseksi sen vanhan työpaikan” (Haastateltava 3)

Tähän ilmiöön hän kytkee myös kiinnostuksen puutteen omaa ammattitaitoa ja sen kehittämistä kohtaan. Hän kuitenkin jaksaa olla toiveikas uuden polven, vasta ammattiin opiskelevien suhteen:

”jokainen, uskoisin ainakin, omasta vapaasta tahdostaan hakeutunut ja tullut. Siitä syystä uskon myös että jokainen, joka on tänne sitten päässyt on kyllä motivoitunut suorittamaan tämän koulutuksen ja muutenkin oppimaan uusia asioita ammatista, niinku pitääki” (Haastateltava 3)

5.2.2 Poliisin imago

Haastateltavat kokivat omaksuneensa poliisintöitä tehdessään asenteen, että poliisin julkikuva on pidettävä hyvänä. Sen lisäksi, että esimerkkiä näytettäisiin työyhteisön sisällä, sitä pitäisi näyttää myös kansalaiselle.

”se ei oo pelkkää jäykän keikan ajamista ja et se on aika lailla ihmisten palvelemista - - se on myös semmost niinku kasvattamista ja esikuvana toimimist niinku kansalaisille” (Haastateltava 2)

” vähän kiinnittää huomiota omaan käytökseen. - - Ja sit se, että miten ihmiset suhtautuu just se että et sä voi ihan syljeskellä ihan miten tahansa koska siis kaikki kattoo sua kokoajan.” (Haastateltava 4)

”Tavallaan et pidetään se julkikuva hyvänä et keskenään voi jutella ja olla mitä mieltä vaa mut sit ku toimitaa ni toimitaa niinku yleisillä paikoilla esimerkiksi - - pyritään olemaan virheetön ja esikuvallinen ja ettei niinku tavallaa oo mitää ennakkoasenteita” (Haastateltava 2)

Ja jos henkilökohtaisia mielipiteitä tai asenteita onkin asiakkaita kohtaan, niiden ei kuitenkaan anneta näkyä työnteossa.

”tämmösiä asenteita olemassa, mutta siinäki korostuu se, et jos ne on, ne mieluummin pitää niinku omana tietonaan - - Mutta tosiaan työssä se ei kuitenkaan näy millään tavalla tämmönen omat asenteet tiettyä etnistä tai tämmöstä ryhmää kohtaan.” (Haastateltava 3)

”Mut en mäkää kyllä huomannu muitten työssä mitää et vaikkoi ollu jotai henkilökohtasii mielipiteitä mut et sois millää tavalla vaikuttanu niinku itse työntekoo” (Haastateltava 2)

Haastateltava 1 tarjosi mielenkiintoisen huomion poliisin roolista, asemasta ja uskottavuudesta: poliisin ei tarvitse myydä asiakkaalle mitään, vaan poliisina voi sanoa, mikä on asioiden laita. Poliisin ei siis tarvitse olla liikenteessä mitenkään anteeksipyytelevällä asenteella vaan voi uskoa omaan tekemiseensä ja luottaa siihen, että kansalaisetkin uskovat.

”Mun ei tarvi asiakkaalle myydä yhtää mitään, mä vaan kerron miten asiat on. Tosi erilainen ulottuvuus - -

Nii kyllä, se ehkä sitte harjaantu myöhemmin semmonen että tavallaan ku meet asiakkaalle sanoo jotain ni kyl se niinku oikeesti aattelee et sä oot oikeesti poliisi vaikka sä ootki vaa joku harkkari, tavallaan se oli itelle se oli semmonen, et itseasiassa nyt ku kattoo ni mulla on nää haalarit päällä ni jos mä käyn sanoo sille jotai, ni kyllä se uskoo.” (Haastateltava 1)

5.2.3 Suhtautuminen asiakkaisiin

Haastateltavat yleisesti eivät kokeneet, että asenteet mitään asiakasryhmää kohtaan olisivat merkittävästi kärjistyneet. Osa koki jopa päinvastaista – suurempaa ymmärrystä tai stereotyyppien purkautumista.

”en oo ikinä mistää manneista tykänny, mutta en tykkää yhtään enemppää nyten” (Haastateltava 1)

”Ja jos joskus aikasemmin on ollu semmosia ennakkoluuloja justii suomenruotsalaisten kohalla että ne ei niinku puhu sulle just jotain niinku no mitä muutakaan, et kun on äidinkieli on ruotsi ja itellä se on suomi. Semmonen myytti ehkä semmosesta pienestä paremmuuden tunteesta se on jotenkin pois. Et sitte on niinku huomannu sen et siinä tulee tää et ku sä rupeet ite puhuu ruotsia ni samallai se konstaapeli joka on ruotsinkielinen ni joitain hävettää puhua suomea.” (Haastateltava 4)

”jos on sellasia huonompiosasia asiakkaita ni tavallaan ehkä ymmärtää niitä enemmän. Et ennen ku on kaupungilla kattoni ni on vaan aina aatellu että on juoppo tai narkki tai jotain muuta. Nykyään ehkä ei tavallaan leimaa samalla tavalla. Nyt ku on ollu tekemisissä ja jutellu niitten kanssa kaikennäköstä ni ehkä tavallaan ymmärtää sitä enemmän ettei niinku... kohtelee tavallaa kaikkii ihmisii tasa-arvosesti. Oli se sitte ulkoinen habitus tai päihteiden käyttö tai mikä vaan. - - eikä omatkaa mielipiteet niinku kyllä muuttunu juurikaan kentällä niinku esimerkiksi johki

ihmistyyppiin tai -ryhmään tai ihmisiin jotka tekee tiettyjä asioita, ei nyt sille varsinaisesti oo muuttunu, et enemmän ymmärtää ehkä paremmin - -

Niin tavallaan kyllä et ymmärtää vaikkei tietenkää hyväksy tai muuta vastaavaa mut mut ei sinäsä muokkautunu ainakaan negatiivisempaan suuntaan.” (Haastateltava 2)

Ymmärrystä asiakkaiden ongelmille löytyi muillakin, tai ainakin pyrkimystä nähdä niiden taakse:

”kattoon niitten tavallaan ihmisen henkilökohtasten ominaisuuksien ja asioiden niinku niitten taakke, et vaikka joku ihminen olis vaikka syyllistynyt johonkin pahaan tekoon, oli niinku rikoskierre täydessä, niinku olis käynnissä, niin tuota se, että miettis vähän niitä syitä mitkä sitten ihmisen on siihen tilaan ajanut. Ja välttämättä ne tavallaan ne seikat, ne ei oo siitä ihmisestä itsestään lähtösiä vaan ne voi olla ulkopuolisia tekijöitä, esimerkiksi yhteiskunnasta lähtösiä tekijöitä” (Haastateltava 3)

”No entäs mitenkä paljon on rehellisen epämiellyttäviä asiakaskohtaamisia?

Ei kyllä ihan hirveesti oo. Et niinku et meillä on asiat hoijettu aika hyvin justiin puhumalla ja tota, toki on saattanu olla joku, mutta se on yleensä johtunu siitä, että se epäily siihen rikokseen syyllistymiseen on ollut suhteellisen vahva ja se ehkä tietää jäävänsä kiinni ni kuinka moni sitä nauraa siinä kohtaa, sitä voijaan vaan mieltää et tilannesidonaisuus

Sää ymmärrät sen kohdehenkilön tunnereaktion synnyn?

Kyllä muaki ärsyttäis ehkä siinä tilanteessa” (Haastateltava 4)

5.2.4 Nuoret ja ennalta estävä toiminta

Asiakaskunnasta keskusteltaessa erityishuomiota sai nuorisot. Nuorten ja lasten kohtaaminen töissä oli herättänyt haastateltavissa monenlaisia tunteita ja huomioita. Trendinä oli se, että ennen harjoittelua ei erilaisista sosiaalisista ongelmista kärsiville nuorille ollut osattu antaa juurikaan huomiota, mutta siihen oli herätty harjoittelun aikana.

”ja myös tuntuu siltä et jonkin verran myös ehkä jotkut vanhemmat on tavallaan ulkoistanut kasvatuksensa valtiolle et on aika paljo jotai nuoria viety sijotettu tai avustettu sosiaaliviranomaista ja muuta tämmöstä” (Haastateltava 2)

”Nimenomaan, ite aikasemmin ku ei joutunu niiden kaa tekemisiin.. Kyllä kaikki tietää et helsingis on juoppoi ja perheväkivaltaa, juoppopariskuntii, kaikki tietää tavallaan sen. Mut sitte jos lapsiin ja nuoriin, tavallaan ne ei tuu omiin silmiin ollenkaan missään vaiheessa. Ei osaa silleen samallai aatella. Kui huonosti niillä voi asiat olla. Itelle oli semmonen harjottelussa kaikista nihkein kohtaaminen oli just nää nuoret, ku ties et mää en voi tehä asialle yhtään mitään, pystyy vaan sanoo, ylipäätänsä voit kysyy siltä nuorelta että mitä sulle kuuluu ja sit se kattoo sua et mitä vittuu sä kyselet.” (Haastateltava 1)

”oon jotenki ehkä alkanu enemmän miettiä just näistä nuorista puhutaan koska niihin törmää jonki verran tuol pääkaupunkiseudulla et siihen niinku kasvatuksen tärkeyteen et ku on joskus viety nuoria kotiin tai muuta niin harvemmin ehkä kuitenkin voisko sanoa hyvästä perheestä olevat nuoret on harmiks kun taas viet ja siellon kämppä sotkunen ja ehkä vanhemmille maistuu päihteet ja muuta ni se on aika selvä, siihen mun mielestä nykyään pitäis puuttuu paljo enemmän ja keskittyy nuorisoon koska jos niitä asioita ei hoida kunnolla siitä tulee ongelmia tulevaisuudessa” (Haastateltava 2)

Toisaalta oli tullut uskoa ennalta estävän toiminnan merkitykseen, samoin kuin motivaatiota siihen – jos vaikka työyhteisössä kohtasikin vähättelyä tai epäuskoa.

”mun mielest se on tärkeetä että nuorien kans puhutaa ku ihminen ihmiselle eikä vähätellä eikä myöskää liian silkkihansikkain et sanotaan miten asiat on kuitenkin, joo.” (Haastateltava 2)

”Sit ku sanoin siitä työpaikalla sitte ryhmässä, ajoin toisen ryhmäläisen kanssa, sanoin sille että haastattelin sen tyyppin tähän, vähä pidin sille pikku moraalisaarnan, et ei siit varmaa mitää hyötyy oo. Sit se oli sillee ”ihan turhaan ees puhut sille oikeesti et ei tost ole mitää hyötyy - - toi oli jännä minkä huomias heijän asenteestä, tavallaan työ on ihan turhaa, ihan sama mitä sä teet. Jos mä saan jonku pienen kipinän tai siemenen vaikka jonku nuoren tai minkä tahansa johonki ajatusmaailmaan niin mun mielestä se on ihan hyvä asia. Sitä mä oon aatellu et ei se oo multa pois”. (Haastateltava 1)

Haastateltavat tekivät tätä tavallaan työtehtäviensä lomassa – varsin tiedostetustikin. He osoittivat poliisin inhimillisyyttä keskustelemalla ihmisten kanssa, niin kaduilla, keikalla kuin kuulusteluissa, nähden, että se ei ole heiltä itseltään pois, jos he uhraavat muutaman minuutin asiakkaan kanssa jutusteluun.

”Meki ollaan monesti käyty kauppakeskuksis jalkapartioimas ja nuorii tulee juttelee ja kyselee ja niitten kanssa höpöttelee siinä ja kyl ne kaikki on tosi kiinnostuineita ja niinku kohteliaita” (Haastateltava 2)

”Mulla on ollut semmonen kanssa tapana, et esimerkiksi kuulustelun aikana tai jälkeen ni puhuis vähä siitä henkilön elämäntilanteesta ja tulevaisuuden suunnitelmista. Justiinsa et sais niinku ihmisen ainakin miettimään tavallaan niitä muita vaihtoehtosia toimintamalleja elämälleen” (Haastateltava 3)

”Ni just tällasella pienellä jutulla et ylipäänsä keskusteleet sille nuorelle eikä et ”aha okei lähetäs helvettiä ai sä oot 15 no hyvää illanjatkaa” vaan oikeesti keskusteleet sen nuoren kanssa, 5 minuuttiaki riittää. Jotai kyselet et mikä sut tämmöseen ajo. Sulla oli kuitenkin tätä rahaa. Seki voi olla pieni juttu, ja sit osa on ku vanhempii ei kiinnosta vittuakaa, jos on ees joku jota kiinnostaa. Mun mielestä seki on jo iso asia. Koska jokainenha kaipaa sellasta yhteisöllisyyttä ja sellasta et sä voit jutella jonku kanssa ja tälleen näin ja kyl vielä tällanen teini ni sitä enemmän, joku tyttö tai tällänen” (Haastateltava 1)

”mulla oli tosiaan yks tällöinen häirikkönuori, soli noin 25-vuotias varmaan. Niin tuota puhuttiin sen kanssa justinsa näistä asioista ja hän oli siis niin huumeiden käyttäjä kuin alkoholistikin, päihdeongelmainen. Oli kiva huomata ku hän kahden viikon päästä ku toinen tutkija oli ollut yhteydessä jonku vanhan jutun tuota myötä häneen niin tuota selvis sitten että hän oli hakeutunut hoitoon tuonne päihdeklinalle. Ja ei ollu ainakaan sen jälkeen, en ollu kuullu että hänelle olis tullu uusia niinku ilmoituksia. En tiä

Oliko vaikutusta, eikö ollu, mutta tavallaan onnistumisen elämys kuitenkin?

Onnistumisen elämys – toki suoraa kausaliteettia ei välttämättä pysty tuosta vetämään” (Haastateltava 3)

5.2.5 Silmät auki

Toisaalta työharjoittelu ja poliisin roolin omaksuminen oli tavallaan avannut haastateltavien silmiä epäilemään ihmisten sanomisia ja tekemisiä herkemmin ja kiinnittämään niin töissä kuin vapaallakin huomiota seikkoihin, joilla on relevanssia esimerkiksi työturvallisuuden kannalta.

”näkee paljo laajemmin asioita ja sitte sillee esimerkiksi oppii normikatukuvassa tunnistaa ja vähä niinku spottaa jotai tyyppi, jaa tolla oli etsintäkuulutus tai jotain tällasii mitä sää oot vaikka harjottelussa nähny. Ehkä nyt tällasii huomaa helpommin jostai ihmismassasta semmosia yksittäisiä tavallaan kohteita, mitä varmasti työelämässä joutuu ”hei tuo oli muuten se tyyppi joka just oli siinä viikkoraportissa” tai ”tosta muuten puhuttiin tuosta tyyppistä”. Tavallaan siviilielämässäki” (Haastateltava 1)

”kiinnittää erilailla huomiota siviilielämässäki niinku esim ihmisten ajotyylisiin ja niinku ulkoseen habitukseen ja kaikkeen tällaseen ja ehkä on tavallaan vähä epäilevämpi niinku tietyissä asioissa esimerkiks jotku netistä ostaminen ku on nähny näitä nettipekoksii sen verran paljon ja asenne on muuttunu et siinä on aika paljo varauksellisempi et mitä ostaa ja keneltä ja isolla summalla” (Haastateltava 2)

”harjottelun ihan alussa nii en varsinaisesti osannu epäillä jos mä alustavasti puhutin jotai henkilöä ni sen kertomusta ni tavallaa uskoin sitä sillee suurin piirtein et miks se nyt valehtelis mikä täs on homma mut tällee niinkö vuoden jälkeen ku on niitä nähny ni tosi paljo epäileväisemmin kuuntelee niitä juttuja ja ehkä aluks myös pyrki tavallaa olee kohtelias aina mut nyt vuoden päästä se jos selvitetää jotai asiaa ni mää oon huomannu et sillä kohteliaisuudella ei , siitä ei oo mitää hyötyä että joskus täytyy tivata aika tiukastikki tarkempia kysymyksiä tavallaa vaikka esittää epämiellyttävii kysymyksiä sille toiselle” (Haastateltava 2)

”jos ollaan menty jonnekki ni kyl niinku en tiä oks se ollu hyvää tuuria vai puhtaasti hyvillä käytöstavoilla sä pärjätät aika pitkälle” (Haastateltava 4)

Yksi haastateltava koki, että kohteliaisuudella pääsee pitkälle, toinen taas, että sillä ei aina päästä maaliin saakka. Yleinen valveutuneisuus ja valmiuden taso työturvallisuuden taustalla korostuu – enää ei mennä asenteella, että ”tuurilla ne isotkin laivat seilaavat”.

”on tullu varovaisemmaks sen työturvallisuuden takia, ottaa sen työturvallisuuden huomioon ja se sinisilmäisyys on pudonnu. Aikasemmin on ehkä aatellu että ei kukaan mulle tee mitää tai miks tekis mut nyt toisaalta ku kohdistetaa toimenpiteitä ihmisten perusoikeuksii ni ihmiset reagoi sellasii asioihin eri tavalla ni täytyy olla valmis” (Haastateltava 2)

Lisäksi tiettyjen työhön kuuluvien asioiden arkipäiväistyminen oli madaltanut kynnystä puuttua tapahtumiin vapaallakin vähintään hätäkeskukseen soittamalla, tai ehkä vastuullistanut siihen.

”no mulle kävi niin jossai juna-asemalla tapanilassa, oli aika kylmä ja sit mää olin tulossa ite joskus 11 maissa stadista ja mä jäin siinä pois ja sitte mää katoin ku siinä makaa mies maassa. Mä vähä menin potkiskelee ja aattelin että täällä on aika kylmä ja toi vaa kuorsaa tos, et mä ehkä soita hätäkeskukseen et täällä ois tämmönen tyyppi ja kylmä, että ei varmaa omin jaloin pääse. Tavallaan tämmönen että, ja sit osaa kohdistaa sellaseen, niinku havainnoida ja jopa toimia jossain tilanteessa.” (Haastateltava 1)

”Myös ehkä se on muuttunu et aikasemmin jos on nähny jotai epäkohtia vaikka kuullu naapureitte tappelevan ei oo sillee kiinnittäny siihen huomiota et ajatellu et siellä ne tappelee, ihmiset tappelee joskus. Nyt taas tavallaa kuuntelee eka tarkemmin et mimmosta tää tappelu on et onks tää niinku jollai tavalla että tarvis puuttuu, et ois valmis soittaa hätäkeskukseen. Et ajattelee tavallaa pahinta tai ainakin on niinku varauksellisempi yleisesti kaikkiin asioihin, mikä ei ehkä oo huono asia. - - Kynnys soittaa häkeen on pienentyny koska tietää et se on niitten tehtävä ja ne seuloa turhat ja siinä ei oo mitää ihmeellistä ku ennen on aatellu että täytyy olla tosi iso hätä et voi soittaa.” (Haastateltava 2)

Ylipäätänsä jos vaikka jossaki steissillä kävelee ja sit jos siellä on joku kahakka menossa ni ku näkee vartijoita tai poliisiauto on usein ulkopuolella nii sit yleensä ”hei mää tulin ilmottaa ennakkoon et tuolla on sanaharkkaa sisällä et jos siellä tapahtuu jotain nii ihan vaan tiedoks” (Haastateltava 1)

5.2.6 Pitkä puhe on parempi kuin lyhyt paini

”Pitkä puhe on parempi kuin lyhyt paini” on eräänlainen kuulemani ja käyttämäni poliisitoiminnan nyrkkisääntö tai motto, jolla tyypillisesti viitattaneen siihen, että olisi riskittömämpää (sekä oman, että asiakkaan terveyden ja oikeusturvan kannalta) ja ihmisoikeuslähtoisempää pyrkiä hoitamaan tehtävänsä puhumalla kuin käyttämällä voimaa. Käytännössä tämä ajattelumalli toteuttanee Poliisilain 1 luvun 6 §:n ensimmäistä momenttia poliisin tehtävien hoidosta:

”Poliisin on toimittava asiallisesti ja puolueettomasti sekä yhdenvertaista kohtelua ja sovinnollisuutta edistäen. Poliisin tulee ensisijaisesti neuvoin,

kehotuksin ja käskyin pyrkiä ylläpitämään yleistä järjestystä ja turvallisuutta.”

Yleisesti haastateltavat vaikuttivat arvostavan poliisitöiden hoitamista puhumalla, turhasta voimankäytöstä ja muusta toimivaltuuksien käytöstä pidättäytymällä. Rauhallisten tilanteiden eskaloituminen voimankäyttöön oli onnistuttukin välttämään mahdollisista jännitteistä huolimatta.

”en tiää onks se ollu hyvää tuuria vai puhtaasti hyvillä käytöstavoilla sä pärjääät aika pitkälle. Et ei tarvi ruveta irvistelemään ni aika hyvin ne asiat sujuu, ihan sama onko se hakumies vai mikä tahansa ja sä menet ja puhut sille niinku ihmiselle ja ei siinä kyllä se siitä. Kuitenki poliisilla on yleensä se ylivoima - -

Ja mun ohjaajassa oli se, että siinä oli jotai tosi niinku karismaattista. Et ninku se pääs jonku tämmösen keski-ikäsen meihen kanssa jutteluetäisyydelle niin niistä tuli välittömästi kaverit, ihan sama mikä ärrimurri siellä on, kyllä löytyy yhteisiä asioita, se oli tosi taitava.- - Kyl monta keikkaa tullu mieleen että ois voinu mennä paljo huonomminki.” (Haastateltava 4)

”tavallaan voi asiakkaalle sanoo joka on vähä ärtsy, et mä en anteeks vaan nyt jaksa painii sun kaa, ni seki voi olla semmonen ”aa okei tää ottaa ihan chillisti tää poliisi”” (Haastateltava 1)

Korander (2004, 14) mainitsee, että suomalaisen poliisin *hegemoniseen maskuliinisuuteen* kuuluu osana tilanteen hallinta ja herruus – jonka häpeällisenä menettämisenä poliisin väkivaltainen käytös voidaan nähdä. Tämän näen ilmenevän myös haastateltavan 3 tavassa hahmottaa asia: rauhallisen tilanteen eskaloitumista poliisin toimesta hän luonnehtii *turhaksi ylilyönniksi*.

”meilläki meni siis kentällä asiakastilanteet varsin hyvin. Ei ollu mitään ylilyöntejä ja muita, mutta toki siinä vaikuttaa myöski sen oman työparin se käytös ja toiminta.

- - -

Mikään tilanne ei meilläkään ei sitten kärjistynyt voimankäytön puolelle, vaan pystyttiin nimenomaan sen asiallisen keskustelun ja vuorovaikutuksen kautta niin saattaa tehtävä loppuun ilman turhia ylilyöntejä.

Eikö tullu minkäänlaista, kymmeneen kuukauteen ei mahtunu minkäänlaista voimankäyttötilanneta?

Voimankäyttötilanteita oli, siis esimerkiksi tämä vastaanottokeskuskeissi, josta oon kertonu, mutta siinähan se lähtötilanne on täysin erilainen.

Tavallaan ei eskaloidu, jos on puhuttavissa?

Nimenomaan, että se ei meidän toiminnasta eskaloidu semmoseks niinku voimankäyttötilanteeks. Jos se lähtökohta on semmonen, että siellä henkilö on vahingoittanu jo muita, käyny puukottamassa muita niin, tottakai sitten” (Haastateltava 3)

Tämä voimankäyttötilanteiden ja muun ”jäykän keikan” vähyys samoin kuin kenttäpoliisin työn muutenkin rauhallinen luonne oli tullut myös yllätyksenä osalle. Tätä rauhallisuutta on myös toisaalta opittu arvostamaan, kuten haastateltava 2 kertoo.

”Ja seki oli myös kans mikä yllätti mua on se, että oli semmonen mielikuva että vähintään varmaan joka toinen työvuoro tulee paini, et jotenki vähä semmonen et kyllä tässä nyt aina joku tämmönen laitetaan tonttiin tai jotain vastaavaa.

No montako VK [=voimankäyttö]-tilannetta on ollu?

No mää en oo ees raudottanu kettään nykyisen virkauran aikana, ei oo tarvinnu.”
(Haastateltava 4)

”tuli yllätyksenä ensimmäisenä töissä, että se ei oo sitä jatkuvaa keikanajamista, että siinä on sitä väliaikaa välissä niin ehkä asenne muuttunu niinku sen työharjoittelun aikana ja sen jälkeen nyt töissä ni että silloin ku ei oo mitään hommaa ni ei kannata liikaa niinku tehäkkää mitää tai yrittää pyrkii tekee et toki voi tehä jotaki liikennevalvontaa tai kaikkee muuta mut niinku jären kanssa kuitenkin et ehkä se se rauhallisuus on se semmonen mitä arvostaa” (Haastateltava 2)

Haastateltavalle 3 tämä rauhallisuus oli luonnollinen osa omaa toimintamalliaan.

”Mulla tuli luonnostaan, se tuota mulle kirjoitettiin - - harjoittelupalautteessa - - et mä olisin niinku hyvin rauhallinen ja et mulla ois pitkä pinna niinku erityyppisten ihmisten kanssa, siin jopa kirjoitettiin niin että joissain tilanteissa niin vois olla ehkä vähäsen semmosta tiukempaa linjaa, vähän tiukempaa niinku otetta.

Sulla oli semmonen humanistinen ote?

Mulla oli just ehkä enemmän tämmönen humanistinen ote

Mut kaikilla poliisimiehillä ei varmaan ole?

Ei välttämättä ainakaan sillä tasolla, ehkä sitten ollaan sillä mielellä liikenteessä että metsä vastaa niin kuin sinne huudetaan.” (Haastateltava 3)

6 POHDINTA

Annoin tietoisesti haastateltavilleni vapautta puhua mistä he itse halusivat, enkä sinänsä pyrkinyt ohjailemaan teemojen valintaa valmiilla kysymysrungolla. Haastattelutilanne oli itselleni haastattelijana uusi, ja koen että myöhemmissä haastatteluissa toisaalta osasin paremmin kysyä relevantteja lisäkysymyksiä, mutta toisaalta myös aikaisemmissa haastatteluissa käsitellyt teemat väistämättä vaikuttivat niihin, antaen ideoita siitä, mihin suuntaan keskustelua ohjaisin sen mahdollisesti hetkeksi hyydyttyä. Aineiston koko asettui neljään haastatteluun. Haastatteluissa aloin kolmannen ja neljännen kohdalla huomata jonkinasteista saturaatiota, mutta toki jokainen haastattelu myös tarjosi vähintään yhden uuden näkökulman aiheeseen. Pidän kuitenkin tätä aineiston määrää riittävänä – noin neljä tuntia haastattelua, josta litteroituna tuli useita kymmeniä sivuja tekstiä. Luonnollisena kielenä se toki sisältää paljon täytesanoja ja toistoa, mutta ideatiheys oli mielestäni silti yllättävän hyvä. Haastateltavien vapaus kertoa omasta kokemuksestaan kertomuksenomaisesti toki tuottaa haasteen siinä, että pysytäänkö haastattelussa tutkimuksen tavoitteen mukaisessa aiheessa.

Asenteen arkikielen merkitys poikkeaa ehkä aavistuksen tieteellisistä määritelmistä – toisaalta ehkä arkikielenkin merkitykset voidaan palauttaa jokseenkin kirjallisuuskatsauksessa käsittelemieni määritelmien kaltaiseen muotoon. Samoin kuin mielestäni haastatteluja purkaessani löytämäni löyhät kategoriat. Kappaleet 5.2.1 (*esimerkin voima*) ja 5.2.2 (*poliisin imago*) liittyvät oleellisesti asenteiden siirtymisen mekaniikkaan – esimerkin näyttämiseen ja vaikutukseen sekä organisaation sisällä, että poliisin ja kansalaisen välillä. Lopuissa saman luvun teemoissa on helpommin löydettävissä asenteen vaatima *sosiaalisesti merkityksellinen kohde* – oli se sitten kansalaisten muodostama ihmismassa, yksittäinen poliisin asiakas, tehtävän kohdehenkilö tai erityistapauksessa nuori ihminen. Toisaalta voitaneen nähdä, että tällainen sosiaalisesti merkityksellinen kohde voi olla myös eloton tai muuten abstrakti – esimerkiksi poliisin käyttäytyminen ja kielenkäyttö, kannettu uniformu tai tietty työtehtävä. Käsittelemissäni teemoissa havaittavissa on myös tyypilliseen asenteen määritelmään kiinteästi liittyvä *myönteinen tai kielteinen suhtautumistapa*. (Helkama ym. 2001, 381) Tutkimukseni tapauksessa haastateltavat ovat tuoneet omalta osaltaan esille esimerkkejä lähinnä myönteisistä suhtautumistavoista. Muuhun työyhteisöön liittyen taas

Alkuperäinen visioni aiheesta, eli käytännössä poliisiopiskelijoiden asenteet eri etnisiä ja yhteiskunnallisia ryhmiä kohtaan olisi nyt kokemuksen valossa ollut haastava toteuttaa valitsemani kaltaisen haastattelun keinoin – haastateltavat välttivät tällaisista tulenaremmista teemoista oma-aloitteisesti puhumista, samoin kuin pyrkivät ehkä sivuuttamaan ne, jos lisäkysymysten avulla koetin ohjata keskustelua niihin päin. Myös jälkikäteen käymäni keskustelu erään haastattelureferaatista muodosta viesti huolta rasistiksi leimautumisesta. Pelkkä tieto haastateltavien anonymisoinnista ei riittänyt ilmeisesti hälventämään huolta tunnistuksen mahdollisuudesta. Mielestäni tämä ilmiö on huolestuttava signaali yhteiskunnallisen keskustelun leimaavasta luonteesta – tai mahdollisesti organisaation sisäisestä keskustelukulttuurista tai sen puutteesta. Toisaalta se voi olla myös hyvä merkki trendistä, jossa poliisiopiskelijat ovat sisäistäneet henkilökohtaisen tietoturvallisuusajattelun ja kiinnittävätkin huomiota siihen, että millaista

tietoa heistä voi olla kaiken kansan saatavilla internetissä. Mutta tuskin on olemassa ihmistä, jolla ei olisi jonkinlaisia ennakkoluuloja tai negatiivisia asenteita. Miksi siis nähdä heikkoutena tai uhkana omalle imagolleen, jos tunnustaa, vieläpä nimettömästi, sellaisten olemassaolon? Etenkin jos samassa yhteydessä saa tilaisuuden vilpittömästi kertoa kyseisten ennakkoluulojen hälventyneen.

Tämä ilmiö, olkoon vaikka yleinen taipumus antaa sosiaalisesti suotava vastaus (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara, 1997, 206), joka tapauksessa on otettava huomioon tutkimuksen luotettavuuden arvioinnissa. Näkisin toisaalta, että sen vaikutus on havaittavissa enemmänkin materiaalissa käsiteltyjen teemojen valikoitumisessa, eikä niinkään itse teemojen käsittelyn oikeellisuudessa tai uskottavuudessa. Toisaalta taas tutkimuksen eksplisiittisenä tarkoituksena oli tutkia nimenomaan kohderyhmän käsityksiä – heidän omaa tapaansa jäsentää ja mieltää asiat. Fenomenografisessa tutkimuksessa ei pyritäkään pääsemään käsiksi havaittavan todellisuuden luonteeseen *an sich*. Sivutettakoon laajempi tieteenfilosofinen kysymys, onko sellainen edes mahdollista. Joka tapauksessa näkisin, että tutkimuksen lukijalla ei ole varmaa tapaa arvioida tutkimustuloksen oikeellisuutta. Täytyy, ja mielestäni myös voidaan luottaa, että haastatteluissa kerätty materiaali todella on haastateltavien omien näkemyksien mukaista.

Koska työssä ei haettu tilastollista yleistettävyyttä, ei kannattane edes puhua *otannasta* haastateltavien suhteen. Käytän mieluummin termiä *harkinnanvarainen näyte*. Haastateltavat valikoituivat osin toki sattuman mukaan, lähinnä saatavuuden kannalta, mutta käytin henkilökohtaista harkintaa poimiakseni mukaan henkilöitä, joilta saatoin luottaa saavani käyttökelpoista materiaalia. Tilanne ei tietenkään ole analoginen asiantuntijahaastatteluun, jossa haastateltava on valikoitunut vielä tarkempien kriteerien mukaan, mutta kuuluu samaan laadullisen tutkimuksen jatkumoon. Haastateltavien saatavuus oli sinänsä haastateltavien henkilökohtaisista ominaisuuksista riippumatonta, enemmänkin tilannesidonnaista. Haastateltavien henkilökohtaisista ominaisuuksista tiedostan ensisijaisesti motivaation, joka käytännössä ilmeni vapaaehtoisuutena, vaikuttaneen valikoitumiseen. Toissijaisesti saattoi vaikuttaa luottamukseni valikoituneiden haastateltavien taipumukseen tuottaa jäseneltyä, perusteltua tai muuten käyttökelpoista pohdintaa tutkimuksen materiaaliksi. Ennakko-oletukset saavutettavan materiaalin luonteesta eivät kuitenkaan (ainakaan tiedostetusti) ohjanneet haastateltavien valikoitumista.

Mitä työn tuloksiin tulee, näkisin että ne ovat linjassa sen käsityksen kanssa, mikä minulle on poliisiopiskelijoista, omista opiskelutovereistani, kuluneiden parin vuoden aikana muodostunut – yksi vuosi poliisitöitä ei ollut vielä riittänyt opiskelijoita kyynistämään, jos nyt työn realiteetit ja raadollisuus olivatkin antaneet ajattelemisen aihetta. Monet käsitellyt teemat, kuten poliisimiesten motivaatio niin työn tekoon kuin ammattitaidon ylläpitoon ovat tulleet niin sanottujen kahvipöytäkeskusteluiden lomassa esille useampaan otteeseen myös tutkimuksen tekemisen aikana – tällaisia keskusteluja en tokikaan ennen työn aloittamista ole osannut samalla tavalla pistää merkille, joten en voi ottaa kantaa, olisiko keskustelun henki muuttunut opintojen alusta niiden loppua kohti käydessä. Tämä joka tapauksessa osaltaan vaikutti myös tulkintaani haastattelujen määrän riittävytydestä – haastattelujen tulokset vaikuttivat olevan linjassa yleisemmän mielipiteen kanssa. Kun taas

mennään aiheesta löytämään aiempaan tutkimukseen, alkaa muodostua myös havaittavia eroavaisuuksia. Materiaalista vetämieni kokoavien johtopäätösten perusteella en saa aivan niin raadollista kuvaa poliisikulttuurista ja siellä vallitsevista asenteista kuin esimerkiksi Korander (2004) on maalailnut. Toisaalta samoja piirteitä nousee kertomuksissa esille, mutta ne henkilöidään useimmiten muihin, korkeamman virkaiän omaaviin poliisimiehiin. Toki tässä voi vaikuttimena olla myös aiemmin mainittu vastausten sosiaalisen suotavuuden hakuisuus, tai inhimillinen taipumus mieluummin puhua muiden puutteista kuin omistaan. Haastateltavien antamasta kuvasta esille nousevat negatiiviset piirteet tiivistyvät lähinnä kyynistymiseen tai ainakin innostuksen puutteeseen ja siitä seuraavaan motivaation puutteeseen. Samat kyynisyyden ja pessimismin vaivaamat virkamiehet Korander (2004, 9) on pannut merkille, nimeten heidät *lyijytaskuiksi*. Suhtautumisessaan vähemmistöihin nykyiset poliisiopiskelijat vaikuttavat avarakatseisemmilta kuin vanhemmat virkaveljensä, mutta tämä ei varmaankaan poikkea yhteiskunnassa yleisesti vallitsevasta trendistä. Koranderin (2004, 11-12) listaamista poliisikulttuurin piirteistä esille nousi haastattelussa myös poliisin henkiseen työkalupakkiin kuuluva alituinen epäily sekä voimankäytöstä puhuessa tilanteen hallinnan ja itsehillinnän ihanne (eml. 14). Kirjallisuuskatsauksessa mainitsemaani Egharevban ja Whiten (2005) rasismitutkimukseen materiaalissa ei nähdäkseni ole mitään verrata.

LÄHTEET

Ahonen S (1994) Fenomenografinen tutkimus. Teoksessa Syrjälä L, Ahonen S, Syrjäläinen E & Saari S 1994: Laadullisen tutkimuksen työtapoja. Kirjapaino Westpoint Oy, Kirjayhtymä Oy, Rauma.

Alasuutari, Pertti, 1995: Laadullinen tutkimus. Jyväskylä, Gummerus Kirjapaino Oy. Kolmas painos.

Egharevba, Stephan & White, John, 2005: Are Finnish police racists? A critical analysis of police cadets' attitudes towards African immigrants in Finland. International Journal of Police Science and Management, Vol. 9 No. 1, 2007, pp. 14-35

Erwin, Phil, 2005: Attitudes and Persuasion. Padstow, Cornwall, TJ International Ltd. 3. Painos

Eskola, Jari & Suoranta, Juha, 1998. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Jyväskylä, Gummerus Kirjapaino Oy. Viides painos.

Haapaniemi, Pia, 2013: FENOMENOGRAFINEN ANALYYSI Fenomenografisen analyysin lähtökohdat ja esimerkki aineiston analyysistä sosiaalityön tutkimuksessa. Yhteiskunta- ja kulttuuritieteiden yksikkö, Tampereen yliopisto, Pro gradu-tutkielma. (<https://tampub.uta.fi/bitstream/handle/10024/94431/GRADU-1381234892.pdf?sequence=1>) katsottu 28.2.2017

Haikansalo, Anu & Korander, Timo, 2016: OPINNÄYTETYÖOHJE, Opinnäytetyön prosessi, toteutus ja arviointi poliisi (AMK)-tutkinnossa.

Harmaala, Anssi 2013: Sosiaalinen konstruktionismi: todellisuuden sosiaalisen rakentumisen teorian kasvatustieteellinen ja sivistysteoreettinen tulkinta. Kasvatustieteiden tiedekunta, Oulun yliopisto, Pro gradu-tutkielma.

Helsingin Sanomat (<http://www.hs.fi/kaupunki/art-2000002883151.html>) katsottu 17.4.2017

Hirsjärvi, Sirkka & Hurme, Helena, 2008: TUTKIMUSHAASTATTELU: Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki, Gaudeamus

Hirsjärvi, Sirkka, Remes, Pirkko & Sajavaara, Paula, 1997: Tutki ja kirjoita. Porvoo, Bookwell Oy. 15. painos, painettu 2009

Kalliomäki, Maarit, 2012: Fenomenografia laadullisena tutkimussuuntauksena. (<http://hanna.vilkka.fi/wp-content/uploads/2011/12/Maarit-Kalliom%C3%A4ki-fenomenografia.pdf>) katsottu 8.3.2017

Korander, Timo, 2004: POLIISIKULTTUURI Poliisiammatin ja -tutkimuksen väline. Oikeus 1/2004. sivut 4-24

Kouvo, Minna, 2005: FYSIOTERAPEUTTIOPISKELIJOIDEN KOKEMUKSIA KÄYTÄNNÖN TYÖHARJOITTELUSTA, Työharjoitteluympäristön, ohjauksen ja käytännön työharjoittelun arviointilomakkeen merkitys opiskelijan oppimisprosessissa. Terveystieteiden laitos, Jyväskylän yliopisto, Pro gradu-tutkielma (https://jyx.jyu.fi/dspace/bitstream/handle/123456789/8262/URN_NBN_fi_jyu-200527.pdf?sequence=1) katsottu 28.2.2017

Marton, Ference (1988) Phenomenography. A research approach to investigating different understandings of reality. Teoksessa Robert R. Sherman & Rodman B. Webb (toim.) Qualitative research in education. Focus and methods. London: Falmer Press, 141 - 161.

Metsämuuronen, Jari, 2003: Tutkimuksen tekemisen perusteet ihmistieteissä. Jyväskylä, Gummerus, 2. uudistettu painos

Poliisiammattikorkeakoulu, 2016: Poliisi (AMK) – tutkinto (180 op) opetussuunnitelma, lukuvuosi 2016-2017 ([https://konsta.polamk.fi/opiskelijalle/poliisi\(amk\)/Documents/Poliisi%20\(AMK\)%20-ops%202016-2017_final.pdf](https://konsta.polamk.fi/opiskelijalle/poliisi(amk)/Documents/Poliisi%20(AMK)%20-ops%202016-2017_final.pdf)) katsottu 28.2.2017

Poliisilaki (872/2011)

Pulkkinen, Inka, 2015: Ohjattu työharjoittelu poliisiopiskelijan ammatti-identiteetin kehittäjänä. Kasvatustiede, Lapin yliopisto, Pro gradu-tutkielma

Ruusuvuori, Johanna, Nikander, Pirjo & Hyvärinen, Matti (toim.) 2010: Haastattelun analyysi. Tallinna, Tallinna Raamatutrükikoda.

Smith, Jonathan & Charles, Ginger 2013: Leadership Resilience – Lessons for Leaders from the Policing Frontline. Gower Publishing.

Tampereen yliopiston avoimen yliopiston sosiaalipsykologian peruskurssi (<http://www.uta.fi/avoinyliopisto/arkisto/sosiaalipsykologia/kognitiivisuus.html>) katsottu 8.3.2017
(<http://www.uta.fi/avoinyliopisto/arkisto/sosiaalipsykologia/kulttuuri.html>) katsottu 12.3.2017

Valtioneuvoston asetus poliisin hallinnosta (59/2014)

Vesterinen, Marja-Liisa, 2002: Ammatillinen harjoittelu osana asiantuntijuuden kehittymistä ammattikorkeakoulussa. Kasvatustiede, Jyväskylän yliopisto, väitöskirja

LIITTEET

Haastateltaville esitetty haastattelun aiheen pohjustus

”Opinnäytetyötäni varten haluan haastatella työharjoittelun kokeneita opiskelijoita siitä, että kokevatko he työharjoittelun aikaisten suorien kokemusten, havaintojen tai sosiaalisen työympäristön vaikuttaneen heidän asenteisiinsa. Pyrin saamaan haastattelun tuloksena mahdollisimman kertomuksenomaisia näkemyksiä aiheesta. Korostan, että haluan siis tässä haastattelussa päästä käsiksi nimenomaan sinun omaan kokemukseesi, siihen mitä sinä asiasta ajattelet ja mitä tiedostat. Ja jos koet, että asenteesi eivät ole muuttuneet, haluaisin kuulla, että oletko huomannut asioita, jotka olisivat silti saattaneet vaikuttaa niihin. Minulla ei ole kiinteää kysymyspatteria, koska en halua sellaisen käytöllä rajata tai ohjata keskustelun kulkua tarpeettomasti.”